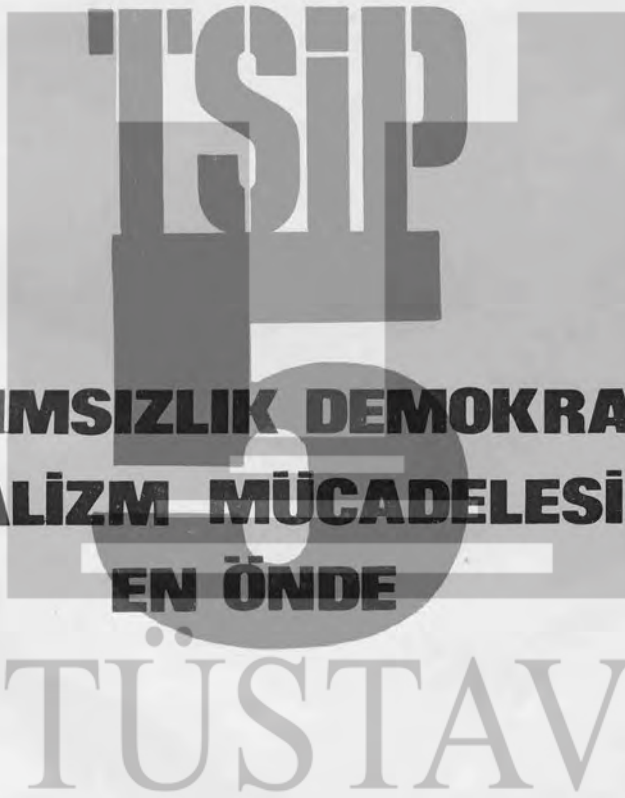

ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

**BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ
SOSYALİZM MÜCADELESİNDE
EN ÖNDE**

Cilt/11

Haziran-1979

Sayı/66

İÇİNDEKİLER

15 - 16 Haziran'ın Birbirini Bütünleyen İki Anlamı Vardır	3
21 Nisan'dan 21 Mayıs 1979'a	9
SALT - 2 Yumuşama Sürecinin Etkin Bir Faktörüdür	14
1 Mayıs 1979'un Sınıf Mücadelesinin Kazandırdığı Dersler	19
1969 Komünist ve İşçi Partileri Toplantısının 10 Yılı	33
Türkiye'de Ana ve Çocuk Sağlığı / Dr. Erol SEZER	51
Barış - Bağımsızlık ve Sosyalizm Afrika Halklarının Ortak Yönelimidir	59
● SOWETO'nun Ardından Güney Afrika	60
● ZİMBABWE: Bir Dönüm Noktası	67
● GÜNEY AFRIKA: Devrimci Deneyimin Gücü	73
Fransız Komünist Partisi 23. Kongresi Yapıldı	79
Bulgar Edebiyatı ve Öteki Balkan Ülkeleri Edebiyatlarında Demokrasi	86
TÜRKİYE'DE MADENCİLİK	91

TÜSTAV

Sahibi: Öner Cıraoğlu / Yazışmaları Müdürü: Yusuf Hasançebi /
Yazışma ve Havale Adresi: P. K. 71 İstanbul / Yönetim ve Dağı-
tım Adresi: Cağaloğlu, Başmusahip Sokak Tan Apt. No: 10/11,
İstanbul / Abone Koşulları, Yıllık 300. altı aylık 150 lira, Dış Ülke-
ler için iki katıdır / Baskı: Doğan Basımevi / Dizgi: Evren Matba-
ası / İlan: Tam Sayfa 500 lira. Diğer ilanlar santimi 25 lira /
Basıldığı Tarih: 8 Haziran 1979

15—16 Haziran'ın Birbirini Bütünleyen İki Anlamı Vardır

İLKE

İşçi hareketimizin tarihinde 15 - 16 Haziran demokratik bir yığın eylemi olarak yerini almıştır. İşçiler, kendiliğinden sınıf bilinçlerinin dışavurması olarak İstanbul'u demokrasiyle kuşatırken burjuvazi bu demokrasiyi boğmak için bütün baskı araçlarını gündemine getirmişti. 15 - 16 Haziran işçi sınıfının burjuvaziye bir «ikaz» direnişi idi ve bu düzeyde takılıp kaldı!

15 - 16 Haziran'a küçük - burjuva coşkularından yaklaşanlar, bu sevincin sarhoşluğunu uzun yıllar üzerlerinden atamadılar. Alanlarda işçi yığınları ortak paydalarını birbirlerine sorarak bulmaya çalışırken kimileri de çok uzak mevzilerden İstanbul'da kurulan barikatlara ağıtlar yakmayı denediler. Ve kendiliğinden bu dalga, burjuvazinin siyasal duvarlarına çarparak gerilerken bilinçlere yeni görevlerin adını da kazıyordu.

İşçi sınıfının 15 - 16 Haziran eylemine yeni bir açıdan bakabilmek için oldukça zaman geçmesi gerekmiştir. Üstelik bu geçen zaman kesiti, işçi hareketine yeni bir bakış açısıyla bakmamızı zorunlu kılan olayların üstüste yığılması olarak geçmiştir. 12 Mart'ın, siyasal ve ekonomik hayatı tekel buyruğuna oturtan yeni düzenlemesi, emekçi sınıflara, güçsüzlüklerinin kaynağını göstermek gibi sonuçlara da yol açmıştır. Tekelci burjuvazi siyasal iktidar platformunda yoğunlaştırdığı baskı araçlarıyla, toplumsal hayatımızdan kendisi yararına üç yılı çalmayı başarırken, işçi sınıfı da bundan gerekli dersleri çıkarmalıydı. İşçi sınıfımız en azından bu olayları, kendi sınıf çıkarları açısından yönlendirmedigini böylece, sınıf mücadelesinin en hayati olan siyasi plâtforma kendi siyasal dinamiklerini sokamadığını bir kere daha görüyordu.

1973 seçimleri, demokratikleşmenin siyasal araçlarını kitlelere bir kez daha gösterdi. Çünkü, demokrasi güçleri ile faşizm ve gericiilik arasındaki asıl hesaplaşma yine siyasal idi, ama o kendi sınıf görevlerini dolaysızca üstlenecek partisini yaratmaktan uzaktı. Bu nedenle işçi sınıfı siyasal odaklardan, onun tarihsel eğilimine en az ters düşenine yönelmek zorunda olduğunu bildiği ve bunun kendi sınıf çıkarlarını inkâr etmek anlamına gelmediğini kavradığı için sosyal - demokrasiye itibar etti. İşçi hareketi, sosyal - demokrasiye itibar etmekle kalmadı, onu şekillendirdi de.

Kitleler, siyasal tercihlerinin doğruluğunu, 1973 sonrası olaylarında bir kere daha gördüler ama bunu, «yetmezliği» ile birlikte yaşadılar. 1973'lerde toplumdaki siyasal güçler dengeleri yeni tercihler etrafında bir kere daha düzenlenirken işçi sınıfı bu alana kendi siyasal iradesiyle sokulamıyor, hep bir başka sınıfın veya zümrenin arkasında kendisi için en elverişli olan konuma yerleşmeye çalışıyordu. Eğer kendi siyasal araçlarını yaratabilirse, kendi doğrultusunu izleme imkanına kavuşabileceği bilinci de buradan doğuyor ve güçleniyordu. Emekçilerin siyasal bilincindeki bu gelişme örgütsel bir tırmanışa dönüştürülmeliydi.

1974'ün 15 - 16 Haziran günleri, işçi hareketinin siyasal görevleri yönünden ileriye doğru atılmış bir adıma şahit oldu. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi kuruldu. Bu yıl işte bu nedenle 15 - 16 Haziran'ın iki anlamı, bir arada değer kazanmaktadır. İşçi hareketinin bir dönüm noktasına eklenen 9 yıl ve işçi sınıfı siyasal hareketinin bir dönüm noktasına eklenen 5 yıl. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin, 15 - 16 Haziran direnişini siyasal örgütlenmeye dönüştüren, ya da başka bir deyiş biçimiyle, işçi sınıfının siyasal dinamiklerini harekete geçiren, buna zorlayan bir anlamı vardır. Bu nedenle 15 - 16 Haziran, bu iki olayın tesadüfi birleşmesi değil, kendiliğinden olanın, bilinçli olanla tamamlanması olarak alınmalıdır.

Bu, bir yakıştırma değildir. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi adına ileri sürülmüş, hakedilmeyen bir değerlendirme de değildir. Ve özellikle belirtilmelidir ki, işçi hareketinin siyasal tarihini, bir TSİP tarihine dönüştürmek anlamına da gelmemektedir. Ve zaten değerlendirmenin haklı olması da bundandır. Kendilerini, kendi kesintili yaşamlarıyla ele veren ve işçi hareketine karşı sorumluluk altına girenlerin bulunmasından dolayı TSİP'in tarihi geçmişinin eleştirilip aşılması ise bir başka açıdan da onun tamamlanması yolunda atılan bir adımdır. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, 5 yıl boyunca, işçi hareketinin kendiliğinden niteliğine karşı müca-

delede her şeyden önce sağlam bir ideolojik temele, sağlam program hedeflerine ve güvenilir politikalara dayanıyor. Bu nedenle Türkiye işçi hareketinin Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'yle kazandığı boyut değişik açılardan ele alınıp değerlendirilmelidir.

Örgütlenme ihtiyacının işçi sınıfı için, gündemin ilk maddesi haline gelmesi Türkiye ve Dünya'da yeni bir olay değildir. Burjuvaziye karşı mücadelede sınıf alfabetinin ilk harfi örgütlenmedir, 130 yıldan bu yana da siyasal örgütlenmedir. Ama toplumlar tarihi o denli karmaşık süreçler bütünlüğüdür ki, çözülünceye kadar aynı konuyu yeniden ve yeniden işçi sınıfının gündeminin başına getirdiği de olur. Dergimiz, Türkiye'de bunun hangi nedenlerden ötürü böyle olduğunu bir çok defalar ele almıştır ve esasen artık Türkiye'de bu gün bu söylediklerimizin doğru olup olmadığı değil, bu tesbitten doğan görevlerin üstesinden nasıl gelineceği sorudur.

TSİP bir tarihi dönemde yeniden ortaya çıkan örgütlenme ihtiyacının bir ürünüdür. Toplumdaki yaratıcı dinamikleri kendi mihveri etrafında seferber edebilmesi ve kendi eyleminin, siyasal iktidar hedefine doğru hızla yol alabilmesi için gerekli ön koşulları yaratması işçi sınıfının kendi siyasal pratiğini, tarihsel eyleminin örgütlü gücü haline getirmesi gerekir. Türkiye'de işçi sınıfının siyasal mücadele geleneği, bağımsız bir ideoloji ve siyasal program olarak somutlanamadağı ve gelişen sınıf kitlesinin kalıcı siyasal örgütlenmesi yaratılamadığı için, 1974 Haziranı, bu yöndeki yapıcı çalışmalara özel bir önem yüklemiştir. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin doğuşu o aşamada Türkiye'de işçi hareketinin ve emekçi halk hareketinin örgütlenme yönünde daha ileri bir adım atmak ihtiyacının ürünüdür. İhtiyaca cevap veren örgütlenmenin merkezi siyasal önderlik haline getirilmesi için olumlu çabaların bir araya nasıl getirilebileceği sorunu TSİP'le birlikte tartışma alanına giren ve çözümünü de onun politikalarında bulan bir sorundur.

İdeolojik bağımsızlık, işçi sınıfının bağımsız örgütlenmesini tamamlayan ve zorunlu kılan bir ihtiyaçtır. Bu, sınıf çıkarlarıyla, diğer toplum kesimlerinin kısa ve uzun vadeli çıkarları arasındaki kesin ayırım çizgilerin isaptamayı ve programlaştırmayı ve net bir bakış açısı üzerine sınıf mücadelesinin stratejik ve taktik sorunlarını oturtmayı gerektirir. Eğer işçi sınıfı, kendi sınıf ideolojisini burjuva, küçük burjuva ideolojilerin karşısında bağımsız olarak koruyamamışsa, örgütsel bağımsızlığını da sağlam güven-

celere kavuşturamamış demektir. Ve işçi sınıfımızın geleneğini karakterize eden zaatlardan biri de bu olmuştur:

Türkiye'de 1974 16 Haziranına kadar uzanan sürecin dönüm noktalarında işçi sınıfının siyasal etkilerini göremeyişimizin başlıca nedenlerinden biri de budur. Kuşkusuz burjuvazinin ağır baskıları altında işçi sınıfı siyasal hareketi kayıplar verebilir, örgütlenmesi zayıflayabilir ama hiç bir zaman bu durum işçi hareketinin siyasal tarihinde bir boşluk yaratmamalıdır. Faşizm şartlarında 50 yılı aşkın mücadele vermiş pek çok işçi sınıfı partisi, faşizmin yıkılmasında rol oynamakla kalmamış, faşizmin devrilmesiyle doğan siyasal alanda işçi sınıfının çıkarlarını sağlam bir konuma yerleştirmeyi başarmıştır. Türkiye'de burjuva baskılarının yer yer «aralandığı dönemlerde» bile işçi sınıfının siyasal plandaki etkisizliği ve sessizliği Türkiye işçi hareketini siyasal örgütlemesindeki vahim bir boşluğa işaret etmektedir.

1974'de işçi hareketinin önünde, örgütlenme görevi kadar, ideolojik bağımsızlık temeli üzerinde yükselen bir örgütlenmenin gerçekleştirilmesi gibi hayati öneme sahip bir başka görev vardı. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, işçi sınıfının ideolojisini, bu sınıfın dışındaki kesimlerin dünya görüşünden ayırmak ve ana hatlarıyla belirlemek yönünde, Türkiye'de atılan adımlara öncülük etmek görevini üstlenmiştir. Bu görev, bilimsel prensiplere titizlikle bağlı kalmayı, işçi hareketini burjuva, küçük - burjuva akımların peşine takmaktan kaçınmayan görüşleri etkisiz kılmayı gerektiriyordu. Ve buna da, Türkiye'de işçi hareketinin siyasal sorunlarının çok yönlü tartışılması eşlik etmeliydi.

TSİP 5 yıl boyunca, bilimsel doğruları göstermek ve bu doğruların karşısına alternatif olarak sunulan yanlışları açığa çıkarmak yönünde verdiği yoğun mücadelesi ile, tarihi bir boşluğu doldurmuş, sosyalist siyasal hareketimizi yanlışlardan kurtulmaya, doğru ve bilimsel ilkeler etrafında toplanmaya zorlamıştır.

Sınıf mücadelesinin kolayına alışmış ve işçilerin «iyi - kötü yürüdüğü»nü görmek ve göstermek alışkanlığından kurtulamamış olanlar, TSİP'in siyasal sahneye böylesine yorucu ve yüklü görevlerle çıkmasını hazmedememişler, etrafına ördükleri duvarların yıkılmasından endişeye kapılmışlardır. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin yoğun çalışmaları sayesinde kitleler bu çevreleri daha iyi tanımak ve onlardan doğru politikalar talep etmek imkânına kavuşmuşlardır.

Sosyalist Birlik, Türkiye'de geçmişten 1974 yılına kalan, yerine getirilmemiş görevlerin başında geliyordu. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin kuruluşu ve 5 yıllık mücadelesi, gerek işçi hareketinin birliği ve gerekse, onun siyasal örgütlenmesinin birliği doğrultusunda önemli bir adım teşkil etmiştir.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin temel politikalarından biri olan sosyalist birlik politikası, 1974'ün koşullarının objektif olarak tesbit edilmesinden doğmaktadır ve TSİP bu alanda öncü bir rol görevini üstlenmiştir.

TSİP'in sosyalist birlik politikası çeşitli subjektif engellerle karşılaşmış ve uzun yıllar her hangi bir «somut başarı»yı su yüzüne çıkaramamıştır ama, sosyalist birlik politikasının TSİP'e kazandırdığı itibar ve bu politikanın en geniş sosyalist çevreler, sosyalist siyasal örgütlenmelerin tabanları ve nihayet geniş yığınlar tarafından benimsenmesi, sosyalist birliği kararlıca savunanların, bölücülükten veya körlükten kaynaklanan dirençleri yıkabileceklerini ve mutlaka yıkmaları gerektiğini kanıtlamıştır.

TSİP'in sosyalist birlik politikasının emekçi kitleler içinde yaygın bir özlem haline gelmesine rağmen, bu birliğin Türkiye'deki tarihsel unsurlarının aynı yönde kitleleri izleyebileceğini veya ileri noktalara geldiklerini söyleyemiyoruz.

Bütün bu olumsuzluklara TSİP sosyalist birliği ideolojik zeminini sürekli olarak olgunlaştırmış, Türkiye sosyalist hareketi açısından siyasal örgütlenmenin teorisi ve pratiği, geri dönülmez bir boyut kazanmıştır. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin işçi hareketine sunduğu perspektif, geçmişin teorik ve pratik ilkelliğinin aşılıp partizan mücadelenin öne çıkarılmasına yardımcı olmuştur. Artık Türkiye'de işçi sınıfının siyasal örgütlenme plâformunu TSİP'in teorik ve pratik düzeyinden daha geri bir noktada oluşturma imkânı kalmamıştır.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, bir yandan sosyalist birliğin sağlanması yönündeki ve Halk Cephesi güçlerinin şekillenmesini aşırı bir titizlikle gözetmiştir. Birbirlerini tamamlayan bu görevler TSİP'in politikalarında, kitlelerin özlemlerine alternatif olacak siyasal çözümler olarak somutlanmıştır.

TSİP'in sosyalist ve demokratik nitelikteki birlik politikalarına eşlik eden ve bu politikaların başarısını güvence altına alan bir başka politikası da işçi sınıfının birliğidir. İşçi sınıfı, kapitalizmin yarattığı derinliğine ayrılıkları ve siyasal baskı unsurlarının yarattığı yapay ayrılıkları aşmak ve sınıf hareketinin birliğini gerçekleştirmek zorundadır. Türkiye'de sosyal reformizmin

işçi hareketi içindeki uzantılarını etkisiz hale getirmek ve DİSK içinde sendikal birliği sağlamak görevi olarak kendini gösterir. Sendikalarda ve işçi hareketinin değişik alanlarında, birliği gözetmiyen ve hatta ayrılıkçı eğilimler gösteren sosyalist siyasal çizgilere karşı TSİP'in 5 yıl boyunca verdiği mücadele, hiç değilse bu aşamada ayrılığı tahrik edenlerin içyüzlerinin açığa çıkması anlamında somut bir başarı kazanmıştır ve bu yöndeki politika, bilimin bir gereği olarak sürecektir.

Tarihi olarak Türkiye Sosyalist hareketinin birlik gibi bir ihtiyacı 1974 yılından bu yana bilinçlerdedir ve bu sorun çözümünü, TSİP'in birlik politikalarında bulabilecektir. Bu nedenle TSİP, Türkiye'de sosyalist birlik ihtiyacının siyasal örgütlenme plânında cevabını bulabildiğimiz bir örgütlenmedir.

Bilimsel prensipler çerçevesinde sınıf mücadelesi, mücadelenin bütün biçimlerine göre, ileri bir aşamadır ve işçi sınıfının görevleri açısından zorunluluktur. İşçi hareketinin siyasal zaferi, programından, yeni parti yapısı altında örgütlenmesine parti hayatının bütün alanlarında bilimsel ilkeleri egemen kılmasına bağlıdır. İşçi sınıfı bilimine titizlikle bağlı olmaksızın, hatta bunu gereğince önemsemeksizin başarıya ulaşamayacağını göz ardı eden siyasal örgütlenmeler işçi hareketimizin tarihinde olmuştur ve 1974 yılında işçi sınıfının siyasal görevlerinin başında, mücadeleyi bilimsel prensipler çerçevesinde güçlendirmek geliyordu.

TSİP siyasal yaşamımızda sosyalist mücadelenin belirtilen niteliklere uygun olarak verilmesi ihtiyacının cevabı olmuştur. 48 il örgütü, 170 ilçe örgütü ve kadrolaşma çalışmalarının olgunlaştığı 9 il örgütü ile TSİP Türkiye'nin her yanında, bilimsel politikalarını emekçi halk mücadelesinin siyasal ve demokratik alanlarına egemen kılmaya, yanlışları ve sapmaları bu alanlardan kovmaya çalışmaktadır. Son 5 yılın demokratik ve siyasal mücadele pratiği, burjuva saldırılarının yoğunlaştığı dönemde TSİP'in öne çıkmasıyla ve savunulması gereken mevzilerde mücadeleyi sürdürmesiyle karakterize edilebilir.

Birlik, mücadele, örgütlenme, iktidar vb. temel bilimsel kavramları gerçek içerikleriyle Türkiye sosyalist hareketine taşıyan TSİP önümüzdeki yılların siyasal süreçlerine bu alanlardaki bilimsel politikalarını egemen kılmak göreviyle yükümlüdür.

TÜSTAV

21 Nisan 1979'dan-21 Mayıs 1979'a

24 NİSAN 1979

- Milli Güvenlik Kurulu, sıkıyönetimin 2 ay uzatılmasını ve 6 ilde daha genişletilmesini önerdi.
- DİSK ve 27 demokratik kitle örgütü yaptıkları ortak açıklamada 1 Mayıs'ı İstanbul'da kutlayacaklarını belirttiler.
- T.C. Merkez Bankası yıllık raporunda, devletin 178 milyar lira iç borcu, 11 milyar dolar dış borcu olduğu açıklandı.
- İran'da Başbakan Bazergan ve hükümet üyelerine karşı başarısız bir suikast girişiminde bulunuldu.
- Suudi Arabistan, Mısır'la siyasal ve diplomatik ilişkilerini kesme kararı aldı.
- Rodezya'da, bir açıklama yapan Zimbabve Yurtsever Cephesi liderleri Nkomo ve Mugabe, «Seçimler geçersizdir ve savaş sürecektir» dediler.
- Nikaragua'da Somoza yönetimi, temel ihtiyaç maddelerinin fiyatlarına yüzde 40 oranında zam yaptı.

25 NİSAN 1979

- Hükümetin 13 ilde sıkıyönetimin 2 ay daha uzatılması ve Adıyaman, Diyarbakır, Hakkari, Mardin, Siirt ve Tunceli'de sıkıyönetim ilan edilmesine ilişkin kararı TBMM'de kabul edildi.
- Adana'nın Kadirli ilçesinde, bir kahveden çıkanlara açılan ateş sonucunda bir kişi öldü, iki kişi yaralandı.

26 NİSAN 1979

- İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı, 1 Mayıs gösterisini yasakladı.
- İran'da Şah döneminin polis ve askerleri için af çıkartıldı.
- Lübnan'da taraflar arasında ateşkes sağlandı.

27 NİSAN 1979

- Başbakan Ecevit, DİSK'in 1 Mayıs'ı kutlama kararıyla ilgili olarak, «Sıkıyönetimin aldığı kararlar mutlaka uygulanır» dedi.
- Diyarbakır, Hakkari, Mardin, Siirt ve Urfa illeri Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Mayıs toplantılarının tümünü yasakladı.
- DİSK Genel Başkanı Baştürk: «1 Mayıs emeğin bayramıdır. Devrimci bir sendika örgütü Genel Başkanı olarak arkadaşlarımla 1 Mayıs'ta 1 Mayıs Alanı'nda olacağım.»
- DİSK'ten geçici olarak ihraç

edilen Maden-İş, Bank-Sen ve Bay-Sen Sendikaları 1 Mayıs'ı İzmir'de kutlayacaklarını açıkladılar.

- Elazığ, Ankara, Gaziantep ve Ordu'da 6 kişi öldürüldü.
- Fas Hükümeti, Bağdat Doruk Toplantısında alınan kararlar gereğince Mısır ile diplomatik ilişkilerini kestiğini açıkladı.
- Moritanya, işgali altındaki Batı Sahra topraklarını, Sahra'nın bağımsızlığı için çarpışan Polisario Cephesi'ne devredeceğini açıkladı.

28 NİSAN 1979

- DİSK Yürütme Kurulu üyeleri, ve üye sendikaların yöneticileri İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından gözaltına alındılar; DİSK Genel Merkezi ve üye sendikalarda yapılan aramalarda çok sayıda afiş ve yayına el kondu.
- Erzincan ve Sivas illeri Sıkıyönetim Komutanlığı, 1 Mayıs'la ilgili gösteri ve mitingleri yasakladı.

- Asgari ücret saptama komisyonu, asgari ücreti aylık 5400 lira olarak saptadı.
- Muş'un Malazgirt ilçesinde, MHP'li Sırtüzü köylülerinin, CHP'li Bademözü köylülerine saldırması sonucu meydana gelen çatışmada 6 kişi öldü.
- MHP'nin Rize'deki miting ve kongresi sırasında çıkan olaylarda 30 kişi yaralandı.

29 NİSAN 1979

- İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı, İstanbul'da 30 Nisan Pazartesi saat 24'den, 2 Mayıs Çarşamba saat 05'e kadar sokağa çıkma yasağı konulduğunu açıkladı.
- CHP Genel Yönetim Kurulu, CHP'lilerin 1 Mayıs'a katılmaması için karar aldı.
- Bursa'da faşistlerin bir kahvehaneye açtıkları yayılım ateşi sonucu bir öğretmenle bir öğrenci öldürüldü.

- Sanatçı Muhsin Ertuğrul öldü.
- İran'da açıklanan yeni Anayasa taslağında sağ ya da sol tüm muhalefet partileri yasa dışı ilan edildi.
- Kuzey Yemen, Mısır ile diplomatik ilişkilerini kesti.
- BM Sömürgecilğin Tasfiyesi Özel Komitesi, Rodezya'da yapılan seçimlerin geçersiz olduğunu açıkladı.

- DİSK Yürütme Görevlilerinden Tekstil Sendikası Genel Başkan vekili Selahattin Uyar ile Gıda-İş Sendikası Genel Başkan vekili Mehmet Mıhlacı, Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından gözaltına alındılar.
- DİSK Genel Başkanı Baştürk, 1 Mayıs mesajında, «İşçi sınıfı, birlik ve dayanışma gününde, 1 Mayıs'ın en anlamlı biçimde 1 Mayıs Alanı'nda kutlanması

gerekli olan günde «Birlik» sözlerini ağızlarından düşürmeden işçi ve emekçilerin, demokratik güçlerin birliğini parçalama yolunda, dar hesaplar içinde burjuvaziye teslim olanları, sınıf mücadelesini egemen sınıfların kuyruğuna takmak isteyenleri asla unutmayacaktır» dedi.

● Çad'da Ulusal Birlik Geçici Hükümeti kuruldu.

1 MAYIS 1979

- 1 Mayıs İşçi Bayramı, başta Sovyetler Birliği olmak üzere bütün dünyada törenlerle kutlandı.
- 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamalarının yasaklanması protesto için yürüyüşe geçen TİP Genel Başkanı Behice Boran

ve 330 kişi gözaltına alındı.

- TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz, 1 Mayıs'ta 1 Mayıs Alanı'nda olacaklarını belirttiği demecinden dolayı Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından gözaltına alındı.

2 MAYIS 1979

- 1 Mayıs'ı kutlamak üzere İstanbul ve Ankara'da 1 Mayıs günü çeşitli gösteriler yapan 1200 kişi Sıkıyönetim Savcılıklarına verildi.
- TSİP Genel Sekreteri Yusufoglu, TSİP ve TİP Genel Başkanları ile bazı parti yöneticilerinin gözaltına alınmalarını «hükümetin siyasal demokrasi üzerindeki yeni bir baskısı»

olarak niteledi.

- Elazığ'da TÖB-DER üyesi bir ilkokul öğretmeni faşistler tarafından öldürüldü.
- İran İslam Devrim Mahkemeleri'nin Başkanı Ayetullah Mutahehi öldürüldü.
- Şil'de, 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlama törenleri sırasında 348 kişi faşist cunta tarafından tutuklandı.

4 MAYIS 1979

- Ankara'da bulunan IMF heyetinin başkanı, «Türkiye'nin 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı ve 1979 yılı programında öngörülen politikalar ile hiçbir yere varamayacağını» söyledi.
- Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grubu sözcüsü Dankert, Avrupa

Sendikalar Konfederasyonu Başkanı Hinterscheidt, Dünya İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Kulakovski ve Uluslararası Demokratik Hukukçular Derneği, 1 Mayıs kutlamalarının yasaklanması ve DİSK yöneticileri ile TSİP ve TİP

Genel Başkanlarının tutuklanmalarından dolayı Ecevit Hükümetini eleştirdiler.

- İngiltere'de yapılan seçimleri Muhafazakâr Parti kazandı.
- Cibuti, Mısır ile diplomatik ilişkilerini kesti.

- İtalya'da Kızıl Tugaylar Örgütü'nün Hristiyan Demokrat Parti Merkezi'ne yaptığı baskında üç kişi öldü, çok sayıda insan yaralandı.
- Fransa, Mısır - İsrail andlaşmasını Filistin sorununa belirsiz bir biçimde yaklaştığı için eleştirdi.

5 MAYIS 1979

- İngiltere'de Başbakanlığa Muhafazakâr Parti lideri Margaret Thatcher getirildi.
- AET, Japonya'nın ticaret fazlasını azaltmasını istedi.

7 MAYIS 1979

- Avusturya'da yapılan seçimleri Sosyalist Parti kazandı.
- Afganistan Hükümeti, Pakistan ve İran'daki Afgan mültecileri için genel af çıkardı.

8 MAYIS 1979

- Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Halit Velioglu, evine yapılan silahlı saldırı sonucunda öldürüldü.
- Ankara'ya gelen ABD Dışişleri Bakan Vekili Christopher, «Türkiye'deki üslerin en kısa zamanda kesin statüye bağlanmasını» istedi.
- 10. İslam Konferansı Dışişleri Bakanları toplantısıyla Fas'ta başladı. Mısır'ın üyeliği askıya alındı.
- İran'da Şah dönemi yöneticilerinden 21 kişi daha kurşuna dizildi.

10 MAYIS 1979

- Avrupa Konseyi Danışma Meclisinde konuşan Başbakan Ecevit, «Ekonomik ve teknolojik gelişmemize, dış ödemeler dengemize veya bölgesel işbirliğine katkıda bulunması koşuluyla yabancı sermaye yatırımlarını önyargısız olarak özendirmeye hazırız» dedi.
- CHP Çorum Milletvekili Ethem Eken, parlamento üyeliğinden istifa ettiğini bildirdi.
- Gaziantep'de bir kilim atölyesine yayılım ateşi açılması sonucu, 3 kişi, Adana'da ve Eskişehir'de birer kişi öldürüldü.
- Humeyni, «İran için en büyük tehlike Amerikan emperyalizmidir» dedi.
- ABD ile SSCB, SALT-2 konusunda anlaşmaya vardılar.

11 MAYIS 1979

- CHP'de «Parti Meclisi»ni yeniden oluşturmayı öngören tüzük değişikliği imzaya açıldı.
- Hatay, Gaziantep ve Ankara'da

faşist saldırılar sonucu
4 kişi öldürüldü.

● Laos, Demokratik Sahra

Arap Cumhuriyeti'ni resmen
tanıdığını bildirdi.

12 MAYIS 1979

● Sanayi Odaları Birliği Başkanı
Sabancı, hükümetin son ekonomik
kararlarını eleştirerek,
«Bu derece zikzaklı kararlarla

ekonomimizi düzlüğe çıkarmak
mümkün değildir» dedi.

● TÜSİAD, gazetelere hükümeti
eleştiren ilanlar verdi.

13 MAYIS 1979

● Sanayi ve Ticaret Odaları
Meclis üyelerinin 1. Genel Kurul
bildirisinde, «Ön yargılardan
arınmış, yapıcı, olumlu ve gerçekçi
bir zihniyetin, ülke yönetimine
hâkim olması için
Cumhurbaşkanı ve tüm ilgililer
göreve çağrıldı.»

● İşadamlarını eleştiren Ecevit,
«Türkiye'yi bu duruma
sürüklemiş olanların en ağır
kışkırtmalarla bu hükümete

hücum etmeye hakları olmasa
gerekir» dedi.

● IMF'nin, Türk Lirasının uzun
dönemde dalgalanmaya
bırakılmasını önerdiği bildirildi.

● Rodezya'da, ZAPU ve ZANU
gerilla örgütleri ortak bir askeri
komutanlık altında birleşme
kararı aldılar.

● İran'da Devrim Mahkemeleri,
Ruza Pehlevi ve eşi Farah'ı
idama mahkum ettiler.

14 MAYIS 1979

● DİSK: «TÜSİAD'ın gazetelere
verdiği ilan sermayenin yeni bir
saldırısıdır. Ve açık faşizme
davet çıkarmaktır.»

● İran İslam Cumhuriyeti hükümeti,
İran'da kapitülasyonların
kaldırıldığını ilan etti.

● Ayetullah Humeyni, ölüm
cezalarının kaldırılmasını ve
idamların durdurulmasını istedi.

● Suriye, İsrail'in bir barış
antlaşması karşılığında
Golan tepelerinden çekilme
önerisini reddetti.

15 MAYIS 1979

● Ecevit: «İş çevreleri bizi iktidardan
düşürmeye çalışıyorlar.»

● Başbakan Ecevit, ABD ile SSCB
arasında imzalanacak olan
SALT-2 anlaşmasının içeriği
belli olmadan U-2 uçaklarının
Türkiye üzerinden uçuşuna
ilişkin kesin bir karara
varılamayacağını söyledi.

● DİSK'e bağlı Genel-İş
Sendikası Genel Sekreteri

Artan Andaç, işadamlarının
gazetelerde yayınlanan ilanları ve
toplantılarda dile getirdikleri
görüşlerin, faşizme ve
emperyalizme çıkarılan birer
davetiye olduğunu belirterek,
bunalımdan çıkışın tek yolunun
işçi sınıfına güvenmek
olduğunu söyledi.

● ABD Senatosu, Mısır ile
İsrail'e 4.8 milyar dolarlık yardım
programını kabul etti.

bir BELGE

SALT/2 Yumuşama Sürecinin Etkin Bir Faktörüdür

SVYATESLAV KOZLOV

SALT-2 anlaşması taslağının esas itibariyle tamamlandığına ve anlaşmanın onaylanması ve imzalanması için Viyana'da önümüzdeki günlerde bir zirve görüşmesi yapılacağına ilişkin resmi bildiri Sovyetler Birliği'nde doğal bir memnuniyetle karşılandı.

Böylesi bir tepki, öncelikle anlaşmaya varan tarafların sağduyuyla ve mevcut gerçeklerden hareket ederek barışın kaderi konusunda büyük sorumluluk ve aralarındaki ilişkilerde en karmaşık sorunun çözümü için karşılıklı kabul edilebilir yaklaşımı ve yolu bulma isteğini göstermiş olmalarından kaynaklanıyor.

SSCB'nin elinde olmayan nedenlerle uzayıp giden görüşmelerin akışını gözlerken, Sovyet insanların bu görüşmelerin sonucunu her zaman güvenli göremeyeceklerini haklı olarak söyleyebirdik. Belirsizlik unsuru şimdi de, hiç olmazsa belgenin ABD Senatosu tarafından onaylanmasına kadar devam edecek.

Ancak, öyle veya böyle, iş sonuç aşamasında bulunuyor. Ve eğer bu önemli belge, en yakın zamanda imzalanacak, daha sonra ise onaylanarak yürürlüğe girecek olursa bu, kuşkusuz gerek Sovyet-Amerikan ilişkilerine, gerekse tüm dünya yumuşama sürecine ciddi ve olumlu bir etki yapacaktır.

Askeri bakımdan en güçlü durumdaki iki devletin arasında stratejik saldırı silâhları bakımından mevcut bulunan eşitliğin anlaşmayla sağlama bağlanması, bu devletler arasındaki stratejik ortamı ve bu arada tüm uluslararası istikrarı yeterince uzun bir süre için, hiç olmazsa anlaşmanın yürürlük süresince değişmez kılacaktır.

Tarafların güç oranındaki mevcut dengede ilkesel değişiklikler yapmayan, ama bu dengeyi ulaşılan düzeyde «donduran» anlaşma, silâhlanma yarışının pek çok devletin ortak çabalarıyla gelecekte durdurulması için elverişli bir ortam yaratacaktır. Anlaşma, karşılıklı güvenin arttığı koşullarda politik iklimin iyi-

leşmesine yardım edecektir. Bana öyle geliyor ki, anlaşmanın asıl önemi de bundan ileri gelmektedir.

Yumuşamanın başka hiç bir akla uygun alternatifi bulunmadığı inancının herkes tarafından kabul edildiğini, bu anlaşma çürütülmez biçimde kanıtlayacaktır. Eğer böyle olursa yumuşamanın daha da derinleştirilmesini ve genişletilmesini amaçlayan çabalar ve önlemler, doğal olarak birinci plana çıkacaktır. Uluslararası yaşamın şimdiki gelişme aşamasının ivedi ihtiyacı ve başlıca sorunu budur.

Askeri yumuşama önlemleri bu tür önlemler arasında kuşkusuz en büyük öneme sahip olanıdır, çünkü askeri yumuşama olmadığında yumuşama sağlam bir temelden ve gelecekte yoksun olacaktır.

Barış davası için en tehlikeli alandaki silâhlanma yarışına belirli çerçeveler getiren SALT-2 anlaşması, bu yarışın durdurulması sorununu kısmen çözümleyecektir. Ancak daha da önemlisi, SALT-2 anlaşmasının benzer türden başka anlaşmaların kabulü ve gerçekleştirilmesi, silâhsızlanma mücadelesi cephesinin genişletilmesi ve temposunun hızlandırılması yolunda gerekli bir aşama olmasıdır.

Böylece yarış durdurma ve silâhsızlanma süreci, değişmez, sürekli bir karakter kazanabilecek ve bu sürenin başlıca amacı olan savaş tehdidinin insan topluluğunun yaşantısından ebediyen çıkarılması amacına ulaşamadığı sürece gerçekleştirilmesi gerekecektir.

SSCB Yüksek Sovyet Prezidyum Başkanı L. Brejnev'in, Moskova'da seçmenlerle yaptığı görüşmede inandırıcı biçimde belirttiği gibi; *«stratejik silâhların sınırlandırılmasına ilişkin ilk anlaşmayı, yada kısa adıyla SALT-1'i SALT-2 izleyecektir. SALT-2'nin yürürlüğe girmesinden sonra ise SALT-3 anlaşması üzerinde çalışmalar başlayacaktır. Bu sonuncu anlaşma daha da ileri gitmek, yeni silâh türlerinin yapımını frenlemek, artık yalnızca silâh artışının sınırlandırılmasını değil, aynı zamanda her iki tarafın silâhlarını azaltmasını öngörmek zorudur. Şimdiki anlaşma, herhalde halen yapılmakta olan diğer görüşmeleri, örneğin nükleer silâh denemelerinin tamamen yasaklanmasına, alışılmış silâh ticaretinin sınırlandırılmasına ve hatta umut ederiz ki, Orta Avrupa'da silâhlı kuvvetlerin ve silâhların azaltılmasına ilişkin görüşmeleri canlandırma konusunda yardımcı olacaktır»*.

Sovyet çevrelerinde hiç bir zaman silâhsızlanmayla ilgili olarak yapılan görüşmeleri birbirine bağımlı kılmak eğilimi göste-

rilmemiştir. Bu görüşmelerden somut gereksinmeye uyan, her biri belirli bir amaca ve yeterli bağımsızlığa sahiptir, aksi takdirde bu görüşmelerde çaba ve zaman harcamak gereksiz olurdu.

Batı tarafı, tam tersine, sırf görüşmeleri uzatmak ve böylece tek yanlı ayrıcalıklar elde etmek umuduyla düşünülmüş genellikle yapay «bağlantılara» eğilim göstermektedir.

Kuşkusuz, SALT-2 görüşmelerinin belirli olmayan akışının uluslararası ilişkiler üzerinde elverişsiz etkide bulunduğunu kabul etmek gerekir.

Ancak bu ilişkiler yine de özellikle Avrupa'da Helsinki forumu öncesinde ve özellikle de sonrasında, doğru yolda gelişmeye devam etmiştir. Bu ilişkilerin iyi ve yeterince bağımsız gelişmesinin SALT-2 görüşmelerinin olumlu ilerlemesinde rol oynadığı da son derece açıktır.

Bilindiği gibi, her türlü durumda tüm Avrupa devletlerinin yöneticileri, bu arada NATO müttefikleri bu görüşmeleri oybirliğiyle desteklemişler ve görüşmelerin olumlu sonuçlanmasına umut bağlamışlardır.

Bu oybirliğinde, kuşkusuz, SSCB ve ABD arasında önemli bir anlaşmaya varılmasının tüm uluslararası ilişkiler sisteminde öncelikle genel güvenliğin sağlanması, nükleer savaşın önlenmesi ve yumuşamanın daha da güçlendirilmesi gibi, tüm dünya halklarının kârlı oldukları konular açısından yararlı bir şekilde yansayacağı inancı görülmüştür.

İnsanlığın izlemesi gereken yolları belirleme hakkını gaspeten ve sayıları çok olmasa da etkili olan ABD'deki SALT-2 anlaşması düşmanları başka türlü düşünüyorlar. Uydurma kanıtlardan yararlanan bu kişiler, iki ülkenin gerçek stratejik çıkarlarının eşit güvenlik, karşılıklı yarar, etkin denetim ve tek yanlı üstünlüklere izin vermeme esasına dayanarak kılı kırk yararcasına hesaba katıldığı titizlikle hazırlanmış bu belgeye karşı güvensizlik tohumları ekmek istiyorlar.

Ancak bunun yerine başka ne önerilebilir ki?

16 MAYIS 1979

- Gaziantep, Ankara ve Kayseri'deki faşist saldırılarda 6 kişi öldü.
- CHP tüzüğünde parti meclisi kurulmasına ilişkin değişiklik

- yapılması için hazırlanan önergeyi 494 delege imzaladı.
- Zeytinyağı toptan satış fiyatına yüzde 25 oranında

zam yapıldı.

- Tahran Devrim Mahkemesi Başkanı Ayetullah Hallali, Şah'ı öldürmenin her İranlının görevi olduğunu belirtti.
- Varşova Paktı Ülkeleri Dışişleri Bakanları, Budapeşte

toplantısının sonunda yayımladıkları bildiride, Varşova Paktı ve NATO'nun karşılıklı olarak eshedilmesini ve askeri faaliyetlerin karşılıklı olarak azaltılarak askeri örgütlerin kaldırılmasını önerdiler.

17 MAYIS 1979

- Ecevit: «Sıkıyönetim sona erdiğinde, Sıkıyönetim Mahkemelerinin göreve devam etmesi için yasa hazırlanıyor.»
- İstanbul'da 4, Manisa'da 2,

Gaziantep'de 1, Kadirli'de 1 kişi öldürüldü.

- TSİP Genel Başkanı Kaçmaz, TİP'e «iş ve eylem birliği» çağrısında bulunduklarını açıkladı.

18 MAYIS 1979

- Denктаş - Kipriyanu Zirvesi Lefkoşe'de başladı.
- Türk-İş bildirisinde, TÜSIAD'ın ilanı eleştirildi; bunalımda işverenlerin büyük payı olduğu belirtilerek, «İlan yoluyla

sorumluluktan kurtulmak mümkün değildir» denildi.

- İran Gazeteciler Sendikası, Humeyni'ye başvurarak basın üzerindeki baskıların kaldırılmasını istedi.

19 MAYIS 1979

- Ankara Savcı Yardımcısı Doğan Öz'ü öldürmekten sanık iştirak komando Hüseyin Kocabaş Balıkesir'de yakalandı.
- TİP Genel Başkanı Boran ve 330 TİP üyesinin «1 Mayıs 1979

günü sokağa çıkarak Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na aykırı davranışları» gerekçesiyle yargılanmasına başlandı.

- Tarsus'ta TÖB-DER üyesi bir kadın öğretmen öldürüldü.

20 MAYIS 1979

- Kıbrıs Zirvesinde Denктаş ile Kipriyanu arasında, toplumlararası görüşmelerin başlaması konusunda anlaşmaya

varıldı.

- İstanbul'da Sirkeci iskelesinde meydana gelen patlamada sekiz kişi yaralandı.

21 MAYIS 1979

- Amerika'da yayınlanan «The Economist» dergisinde, «Ecevit'in partisinin sol kanadından gelen baskılarla U-2'lerin denetleme uçuşları konusunda Moskova'ya veto hakkı tanınması, Washington'u tedirgin

etmektedir» denildi.

- Dışişleri Bakanı Ökçün, «Türkiye, İsrail ile ilişkileri kesmeyi kesinlikle düşünmüyor» dedi.
- İran, ABD'nin yeni büyükelçisinin gelişinin ertelenmesini istedi.

- CHP'nin 24. Kurultayı, 24 Mayıs günü Ankara'da yapılacak.
- İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi, Türk Ceza Yasası'nın 142. maddesinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurdu.
- 1979 Balkan Ülkeleri Yazar Örgütleri Toplantısı, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Yugoslavya ve Türkiye'nin katılımıyla İstanbul'da başladı.
- Meksika, Nikaragua ile diplomatik ilişkilerini kesti.
- İsrail Hükümeti, Filistinlilere sınırlı özerklik tanımayı öngören bir planı kabul etti.

TÜSTAV

1 MAYIS 1979'un SINIF MÜCADELESİNE KAZANDIRDIĞI DERSLER

Altı bağımsız bakanın hükümete verdikleri «muhtıra» ve bu muhtıranın ifade ettiği gerici talepleri karşısında sosyal demokrasinin takındığı teslimiyetçi tutum, 1 Mayıs 1979'a doğru, toplumsal gelişmeleri yakından etkiledi. Sıkıyönetimin iki ay daha uzatılmasının yanında «yaygınlaştırılması ve etkili kılınması» gündeme getirildi. Gericiliğin demokratik harekete karşı yeni bir saldırısından başka bir şey olmayan bu gelişme, vakit geçirmeksizin 1 Mayıs 1979'u da tartışma alanına getirdi.

Gerici mihrakların, elbirliğiyle başlattığı ve hükümeti teslim almayı baskıdığı nokta, «bölücülük» yaygaraları altında ulusal demokratik hareketi sindirmek ve buradan sağlayacağı olanakla genel demokratik hareketi baskı altına almak gibi bir amacı ifade ediyordu. Nitekim sıkıyönetim uygulamaları, daha uzatılmadan bu hedefi gözetmeye, gericiliğin ileri sürdüğü gerekçeleri gündemine almaya başladı.

Sıkıyönetimin Doğu illerinde yaygınlaştırılması yönündeki eğilimler açığa çıkıp resmiyet kazanınca, sosyal demokrasinin bu tutumuna karşı demokrasi güçlerinin direnci de gelişmeye başlamış bulunuyordu.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Diyarbakır İl Başkanı Mehmet Ali Tan yaptığı açıklamada şöyle diyordu:

«Türkiye'de son günlerdeki gelişmeler, Demokratik Hak ve Özgürlükler'den, insanca yaşamdan yana olan tüm toplum kesimleri için, demokrasinin geleceği açısından kaygı verici boyutlara ulaşmıştır.

«Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu bunalımın temel nedeni, son günlerde çeşitli çevrelerce dile getirilen Bölücülük vb. faktörler değil, yıllardan beri İşçi Sınıfı Sosyalistlerinin dile getirdiği emperyalizme bağımlı sözümona kalkınma modeli ve yerli tekellci burjuvazinin doymak bilmez açgözlülüğüdür.

«Hal böyleyken, Demokratik Halk Güçleri'nin bazı acil taleplerini programına alarak, iktidara geldiğinde, sözkonusu taleplerin gereğini yapacağını ifade eden, ancak iktidarı gerçekleştğinde bütün bu vaadlerini unutan ve Emekçi Halk Güçlerimizin düşmanı faşizmin üzerine gitmeyen Sosyal Demokrasi, tekellci burjuvazinin bunalımının yükünü, ekonomi-politik planda

emekçilere yıkarken, bunun tamamlayıcı bir parçası olmak üzere, «Özgürlükçü Demokrasi» uğruna, anti-demokratizmin dozunu giderek artırmakta, böylece zaten işsizlik ve hayat pahalılığından bunalan emekçileri gittikçe zorlaşan yaşam koşullarına itmektedir.

«16 aylık iktidarı döneminde tekelleri burjuvaziye yaranmak için yaptıkları yetmiyormuşçasına, Sosyal Demokrasi, şimdi de, kendisinin kurtuluş olmadığını bilincine varan emekçi kitlelerin mücadelelerinin hedefini şaşırtmak ve gelişen Ulusal-Demokratik Mücadeleyi baskı altına almak amacıyla, Doğu ve Güneydoğu illerini kapsayan bir operasyona hazırlanmaktadır.

«Oysa yapılması gereken, Demokratik Hak ve Özgürlükler'den yana tüm toplum kesimleri ile Demokratik Güç ve Eylem Birliği anlayışı içinde, faşizm tehlikesinin üzerine gitmek, toplumun ve devletin demokratikleştirilmesine çalışmaktır. İşçi Sınıfı Sosyalistleri'nin yıllardır dile getirdiği bu gerçeklere sırt çevirmekle tutarlı demokrat olunamayacağı açıktır.

«Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu koşullarda bu tür önlemler! Sosyal Demokrasi'nin bindiği dalı kesmesinden başka, emekçilerin mücadelesini de sekteye uğratacaktır. Anti-demokratizmin dozunun artırılması bu bakımdan endişe vericidir. Biz Türkiye Sosyalist İşçi Partisi olarak, bu tür anti-demokratik önlemleri! protesto ediyor, başta sosyalistler olmak üzere, Demokrasiden yana tüm Emekçi Halk Güçleri ile bu tür uygulamalara karşı, Demokratik Güç ve Eylem Birliği içinde, mücadelemizi sürdürdüğümüzü bildiriyoruz.»

Faşist ve gerici güçler, saldırı ve cinayetlerine hız verirken, başta sıkıyönetimin yaygınlaştırılıp baskıların koyulaştırılmasını gözetiyor ve özel olarak Doğu'da geniş çaplı bir terör uygulanmasına zemin hazırlamak istiyorlardı. Meclislerde gerici parlamentelerin, bu yönde en ince provokatif yöntemleri denedikleri, Bayındırlık Bakanı Şerafettin Elçi'yi boy hedefi olarak buradan Kürt halkı üzerinde yoğun bir teröre varmak istedikleri dikkatlerden kaçmadı. Doğu'nun devrimci demokratik güçleri, bu türden oyunları ve amaçlarını biliyorlardı. Diyarbakır'da sendikalar ve demokratik örgütler bir ortak açıklama yaparak bu şoven oyunlara dikkati çektiler. Açıklama şöyleydi:

«Türkiye'deki son siyasal gelişmeler, sıkıyönetim alanlarının genişletilerek uzatılması doğrultusundadır. Dört aydır 13 ildeki sıkıyönetim uygulamalarına son verilmesi gerekirken, tersine Doğu ve Güneydoğu illeri'nin tümü başta olmak üzere diğer bazı illerin de olağanüstü durum kapsamı içine alınması konusundaki yaygın gelişmeleri kaygı ile izlemekteyiz.

İlimize ve bölgemizin tümüne getirilmek istenen bu olağanüstü durum, öteden beri tekelleri sermaye ve faşist mihrakların özlemi olup, bunun işçi sınıfımız ve halkımız üzerine yeni baskı yöntemlerine başvurulması isteğidir.

Bölücülük yaygaraları ile birlikte, «Milli Birlik ve Beraberlik» edebiyatı ön plana çıkarılmakta, herkesin elele vermesi gerektiği aldatmacası ileri sürülmektedir. Oysa bugün Türkiye'nin gerçeği, toplumun, çıkarları, karşıt iki kampa bölünmüş olmasıdır. Bu gerçek o kadar açıktır ki, bütün demokrasi düşmanları, adını kendileri koyarak, Milliyetçi Cephe'yi kurup orada mevzilenmişlerdir. Onların karşısında ise faşist saldırganlığa geçit vermemeye kararlı Demokrasi Cephesi saf tutmuştur. Faşizmle demokrasinin bağdaştığı demokrasi düşmanlığı ile demokrasi savunuculuğunun biraraya geldiği görülmüş değildir.

Bölücülüğü yapan İşçi Sınıfı ve Emekçi Halkımız değildir. Burjuvazinin ta kendisidir. Burjuvazi, Irkçı-Şoven uygulamalarını gözardı etmek için, bölücülük yaygaralarını yükselterek, gerici yöntemlerine zemin oluşturmak istemektedir.

Bugün başta bulunan sosyal demokrat hükümet ise, muhalefetteyken halk güçlerinin yanında yer alacağı, Milliyetçi Cephe tarafından işlemeyen demokrasiye işlerlik kazandıracağı ve bunun yanında işçilerin, tüm emekçilerin bazı acil isteklerine çözüm getireceği gibi birtakım vaadlerde bulunarak halk güçlerinin desteğini almış ve iktidar olmuştur. Oysa bugün görünen gerçek odur ki, sosyal demokrat hükümet muhalefetteyken halk güçlerine vaadettiklerine sırt çevirmiş, hükümetin kendi iç çelişkilerini emperyalist burjuvazinin uluslararası bunalımının uzantısı olan ekonomik açmazları ve sosyal patlamaları önlemede olağanüstü durumlara başvurmayı çare görmektedir. Halk güçlerine yeni olağanüstü durumlar getirerek varlığını sürdürmek istemektedir.

Ülkenin yeraltı ve yerüstü kaynaklarının daha çok emperyalizme peşkeş çekilmek istendiği, «Milli Birlik ve Beraberlik» edebiyatı ile alın terimizin, biz emekçilere Kemer Sıkılarak daha çok yağma planlarının yapıldığı, faşizm özelemlerinin giderek arttığı, sosyal demokrat hükümetin anti-demokratizmin dozunu yükselttiği, hayat pahalılığı ve işsizliğin ateşten gömlek halini aldığı bugünler, İNSAN TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ'nden yana olan Biz Demokratik Halk Güçleri'nin Birlik ve Beraberliğimizi daha bir pekiştirmemiz gereken günlerdir. Halk güçlerimizin bu gelişmeleri değerlendirerek hareket edeceğine inanıyoruz. İlerici, demokrat parlamenterlerin de demokrat olmanın asgari koşullarında bu uygulamalara karşı çıkmaları gerektiğini belirtmek istiyoruz.»

DISK 10. Bölge Temsilciliği, Dev Toprak-İş 11. Bölge Tem., Tekges-İş Sen. Şube Başkanlığı, Dev Maden-Sen Şube Başkanlığı, Genel-İş Sen. 7. Bölge Tem., Genel-İş Sen. Şube Başkanlığı, TÖB-DER Diyarbakır Şube Başkanlığı, Enerji-İş Sen. Şube Başkanlığı, Bank-Sen 9. Bölge Tem., Baysen Şube Başkanlığı, İplik-İş Sen. Diyarbakır, Teksif Sen. Şube Başkanlığı, D.H.K.D. Diyarbakır, Yeni Haber-İş Bölge Tem., D.D.K.A.D. Şube, Yapı İmar-İş Diyarbakır Şube Bşk., Genç Öncü Bölge Tem., S.G.B. Diyarbakır Şube, Tümas Diyarbakır Şubesi, D.D.K.D. Diyarbakır Şubesi, Diş-Der, Tekstil Bölge Tem., DÜÖD, Fen-Der, D.Y.Ö.K.D., Tez Büro-İş Diyarbakır Şubesi, İGD Diyarbakır, İKD Diyarbakır, D.Y.D. YOÖ.D., Tabibler Odası, Diyarbakır-Mardin, Siirt İlleri, İMO, Makina Müh. Odası, Sosyal-İş Diyarbakır Şubesi, Gıda-İş Sen. Şube Başkanlığı.

15 Nisan günü İstanbul sıkıyönetim komutanlığı, «sıkıyönetimin uzatılması halinde 1 Mayıs'ın İstanbul'da kutlanmasını yasaklayacağını» açıkladı. Bu bir peşin karardı ve burjuvazinin niyetlerini ele veriyordu. Çünkü, hem DISK çok daha önceleri 1 Mayıs 1979'u Taksim alanında kutlamak için başvurusunu yapmıştı, hem de sıkıyönetim, daha uzatılmadan önce, uzatılacağını varsayarak, yani «hukuki varlığının» uzanmadığı bir döneme ilişkin olarak yasaklama kararı alıyordu.

16 Nisan günü Oleyis Sendikasının Marmara Bölge Genel Kurulunda konuşan DISK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar işçi sınıfının demokratik haklarını kullanmakta kararlı olduğunu ve 1 Mayıs'ın DISK tarafından Taksim Alanı'nda kutlanacağını söylüyordu.

Bu noktadan itibaren 1 Mayıs 1979'un kutlanıp kutlanamayacağı, ya da nerede kutlanması gerektiği tartışmaları gündeme girdi. Emekçilerin ilgisi, bir demokratik hakkın mutlaka kutlanması noktasında düğümlenirken, gerici güçlerin çabaları da bu hakkın kullanılmasını engellemek noktasında düğümlendi. Ve bu düğümün çözüleceği yerin İstanbul'un Taksim alanı olacağı kendiliğinden ortaya çıktı. Taksim, işçi sınıfı açısından özel bir önem taşıyordu ve sembol niteliğindeydi.

Taksim'de emekçi sınıf güçlerinin toplanması doğrultusunda çabalar yoğunlaşır, hazırlıklar tamamlanırken, işçi sınıfı içinde ayrı baş çekme gayretleriyle ve bozgunculuklarıyla bilinen Maden-İş yöneticileri ve bunların birkaç sendikadaki yandaşları, emekçilerin gücünü bölme, 1 Mayıs güçlerini zaafa uğratarak zayıf düşürme yönündeki girişimlerini de başlatmış bulunuyorlardı. «İlerlemeci»ler, bir yandan sıkıyönetim İzmir'de de konulabilir hesabından kalkarak 1 Mayıs'ta DİSK'le birlikte Taksim Meydanında olacaklarını imâ ederlerken, öbür yandan da, eğer İzmir'e sıkıyönetim konulmazsa hesabından kalkarak, 1 Mayıs'ı İzmir'de kutlamak için «izin» istiyorlardı.

Ecevit de 20 Nisan günü yaptığı açıklamada, demokrasi güçlerinin neden «mutlaka İstanbul» diye idrettiklerini anlamadığını, eğer isterlerse başka illerde (mesela İzmir) 1 Mayıs'ı kutlayabileceklerini ve böyle yaptıkları takdirde hükümetin teşvik ve desteğini göreceklarını belirtti.

22 Nisan günü, Ankara'da basılıp İstanbul'a getirtilen ve içinde 1 Mayıs afişlerinin de bulunduğu 600 bin liralık yayına İstanbul sıkıyönetim komutanlığı el koydu. Bu, sıkıyönetimin «kararlılığının» bir yeni kanıtı oldu.

Aynı gün toplanan Maden-İş, Bank-Sen ve Bay-Sen Sendikaları Genel Temsilciler Meclisi toplantısında, DİSK'in olağanüstü Kongreye götürülmesi için çalışmaların başlatılması kararı alındı. Bu da «ilerlemeci kararlılığının» yeni bir kanıtı olmaktaydı!

1 Mayıs konusunda çeşitli çevrelerin tutumları bu gelişmelere bağlı olarak netleşiyordu. TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz 21 Nisan günü Bursa'da partisinin düzenlediği bir kapalı salon toplantısında, 1 Mayıs'ın İstanbul'da kutlanmasının önemine değinerek özetle şunları söylüyordu:

«İşçi sınıfının bütün dünyada yüz yıla yakın bir süredir kutlayageldiği 1 Mayıs'ı ülkemiz işçilerine daha birkaç yıl öncesine kadar çok gören egemen güçler, şimdi yeniden 1 Mayıs'ı yasaklama çabaları içindedirler. Her ülkede 1 Mayıs'ı kutlamak işçi sınıfının en doğal demokratik hakkıdır ve bugün yapılan gösterilerin belli gelenekleri vardır. 1 Mayıs'ın işçi sınıfının yarısının yaşadığı ve en bilinçli kesimini bağrında barındıran İstanbul'da yapılmasından daha doğal bir şey olamaz. Nitekim, İstanbul Taksim alanı yeni oluşmakta olan 1 Mayıs'ın simgesi haline gelmiştir. Öyle ki Taksim Alanı ad değiştirmiş ve «1 Mayıs Alanı» olmuştur.

CHP ağırlıklı Hükümet DİSK'in aylar öncesinden yaptığı açıklama üzerine uzun süre susmuş ve sonunda Başbakan Sıkıyönetimi vesile ederek işin içinden sıyrılmak istemiştir. Sıkıyönetimin, işleyişi ve yapısı gereği, 1 Mayıs gösterilerine izin vermesi zaten beklenemezdi. Oysa yıllar boyu 1 Mayıs'a hasret giden işçi sınıfımızın ve tüm demokratların 1 Mayıs konusunda ne kadar hassas oldukları bilinmektedir. Bu durumda CHP çok daha önceden meseleyi ele almalı ve 1 Mayıs'ın kutlanması için pürüz çıkarmalıydı.

Ama CHP böyle yapmadı. Ve bu tutumuyla işçilerin demokrasi mücadelesinden ne denli ürktüğünü bir kez daha ispatladı.»

DİSK yönetimi bu arada, bir yandan 1 Mayıs hazırlıklarını yürütmek,

öbür yandan bozgunculuğa karşı mücadele etmek zorunda kalıyordu. DİSK' ten geçici olarak ihraç edilen (Maden-İş, Baysen-Bank-Sen) sendikalarının 22 Nisan günü yaptıkları ortak toplantıya, Fehmi Işıklar gönderdiği bir cevabı yazıda şunları belirtiyordu:

«Bu toplantının DİSK'le bir ilişkisi yoktur.

DİSK Onur Kurulu kararlarının tartışılacağı yer DİSK Genel Kuruludur. Bu konuda DİSK Genel Kurulu dışında merciler aramak, anarko-sendikalizmin ta kendisidir. İşçi sınıfımız bu tür sapmalara karşı gereken dersi vermiştir, bundan böyle de verecektir. Bu tür davranışlarımız örgüt tanımazlığın en son örneğidir... 1 Mayıs kutlamasının arifesinde, Türkiye işçi sınıfına, tüm ilerici hareketlere, tüm demokratik güçlere ve bu arada tüm ilericilerin, ve devrimcilerin gözbebeği gibi koruması gereken DİSK'e yoğun saldırıların yapıldığı şu dönemde eski yanlışlarınıza ek olarak örgüt ve tüzük tanımayan, DİSK'i yıpratmak isteyen yöneticiler olarak işçi sınıfı sizi mahkum edecektir.» (DİSK ajansı - 22.4.1979 sayı 979/82)

Sosyal demokrasinin 1 Mayıs'a karşı, olumsuzluğu da aşan ve saldırganlığa dönüşen tutumu, CHP'nin basın dünyasındaki onaylayıcıları tarafından da üstü kapalı alkışlanıyordu. «Sağduyu»nun sadık temsilcilerinden Oktay Akbal 25 Nisan tarihli Cumhuriyet Gazetesinde «sağduyu» sahiplerine yandaş çıkarak şöyle yazdı:

«1979'un 1 Mayıs'ı Sıkıyönetim dönemine rastlıyor. Gönül ister ki bu bayram yine de Taksim Alanında kutlanabilsin. Herkes biliyor, Sıkıyönetim yasal solun, sendikaların, emekçi örgütlerinin çalışmalarını önlemek amacıyla ilan edilmedi. Yasa dışı birtakım aşırı örgütlerin terör saçan eylemleridir, bölücülük, mezhep kavgalarıdır Sıkıyönetimin ilan edeni.. Yasalara her zaman saygılı Türk emekçisi Sıkıyönetime karşı değildir. Bu açıdan, 1 Mayıs 1979 bayramının İstanbul'da belirli bir alanda, belirli koşullarla, geçen yılki gibi sıkı bir gözetim ve denetim altında kutlanmasına izin verilmesi gereklidir kanısındayım. Ama, şu ya da bu nedenlerle bu kutlama önlenirse «biz ille de Taksim'de toplanacağız bize kimse engel olamaz» diye direnmek yanlış ve yersiz bir davranış olacaktır. DİSK yöneticilerinin Hükümetle ve Sıkıyönetim'le ters düşmeyeceklerini, anlamsız zorlamalara girmeyeceklerini sanırım. Böyle inatçı bir tutum, işçi sınıfının düşmanlarının işine gelir. Bunu türlü deneyden geçmiş DİSK yöneticileri hepimizden daha iyi bilirler..»

Tutum planında «ilerlemeci»liğin konukları 1 Mayıs'a doğru giderek artıyordu. Sınıf mücadelesinin dönemeçlerinde bu «hareketlenme» ve konum değiştirme sıkça görülen bir «meziyet»tir. Emekçi sınıf güçlerinin geleceğini CHP'li gözlüğüyle görmeye çalışanlar, burjuvazinin estirmeye çalıştığı terör ortamında gerçek konumlarını seçerken, yine burjuvazinin açtığı «umut kapısı»na sığınmayı, siyasi ikballerinin bir gereği sayıyorlardı. Bunun tipik örneklerinden biri olan Uğur Mumcu daha önce, 19 Nisan günkü yazısında, İzmir'deki bahar bayramına (!) davetiye çıkararak omurgasızlar kervanına katılmıştı:

«Care nedir?

Bu noktada bir «durum değerlendirmesi» yapıp; serinkanlı düşünmek zorundayız.

1 Mayıs törenlerini İstanbul'da Taksim Alanında kutlamak diye bir zorunluluk yoktur. 1 Mayıs, İzmit'te, İzmir'de, ya da sıkıyönetim ilan edilmemiş bir başka kentte kutlanabilir. Bu olanaklar üzerinde durmayıp, «ille 1

Mayıs'ı İstanbul'da kutlayacağız» diye direktmek, işçi sınıfı ile silahlı kuvvetleri, boş yere karşı karşıya getirir. Bundan kimlerin kazançlı çıkacağı bellidir.

Sıkıyönetim Mahkemeleri birçok terör olaylarına elkoymuş, bazı davalarda sonuçlar da alınmaya başlanmıştır. Sağ teröristler, bu gelişme karşısında «Tam siper» yapıp, pusuya yatmış, beklemektedirler. İşte tam bu sırada, birden bire «Silahlı sol fraksiyonlar» ortaya çıkmıştır. Böyle bir dönemde, temel amaçlarından biri terörizme karşı savaş olan işçi sınıfı ve DISK'in, sıkıyönetim ile gereksiz bir tartışmaya girmesi, amaç ve hedef saptırmaktan başka bir işe yarar mı?

Kaldı ki, sıkıyönetim yasaklarına rağmen, kutlanmak istenen 1 Mayıs törenleri, yasal bir toplantı gibi, görkemli bir kalabalıkla kutlamanın olanağı yoktur. Sıkıyönetim yasakları, ister istemez, katılma oranını düşürecek; belki de toplantı başarısızlıkla sonuçlanacaktır. Bu sonuç, işçi sınıfı ve DISK için, hiç de yüz ağartıcı olmaz. Bu olasılık üzerinde de uzun uzun düşünmek gerekir.

Bu konu önümüzdeki günlerde, ülkenin ilerici güçleriyle silahlı kuvvetlerimizi karşı karşıya getirebilecek sakıncaları, olasılıkları içermektedir. İlerici kuruluş ve örgütlerle, silahlı kuvvetlerin gereksiz sürtüşmelere sokulması, önümüzdeki dönemin siyasal gelişmelerini de etkiler.

1 Mayıs, sıkıyönetim bölgeleri dışında, en görkemli ve coşkulu biçimde kutlanabilir. Böyle bir olanak varken, sıkıyönetim ile çatışmanın anlamı ne?

Serinkanlı düşünen her devrimcinin bu yargıya varacağını sanıyorum. 1 Mayıs töreni dolayısıyla, silahlı kuvvetler ile işçiler çatıştı, birçok kişi tutuklandı. Allah saklasın, birçok kişi de yaralandı ve öldü, kime, kimlere yarayacak bütün bunlar?

Eleştiri ve özeleştiri, devrimciliğin temel yöntemidir. Öyleyse bu konuda eleştiri ve özeleştiri süzgecinden geçelim.

Ama gecikmeden...» (Cumhuriyet, 19 Nisan 1979)

26 Nisan günü sıkıyönetimin 13 ilde iki ay daha uzatılmasına ek olarak 6 ilde daha uygulanması kararı 1 Mayıs tartışmalarını yeni bir alana kaydırды. Çünkü, sıkıyönetimin uzatılması ve yaygınlaştırılması, anti-demokratizmin azıtılmasında önemli bir dönemeçti ve bu yöndeki gelişmeler açısından bakıldığında 1 Mayıs, demokratik mücadele için büyük bir önem yüklenmişti. Ve 1 Mayıs, sıradan demokratik bir hakkın emekçiler tarafından kullanılması boyutunu aşarak bir demokrasi sorununa dönüştü.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Başkanlık Kurulu, egemen gerici güçlerin amaçlarına dikkati çekerek sıkıyönetimin uzatılıp yaygınlaştırılması konusundaki görüşlerini şöyle açıkladı:

«Sıkıyönetimin uzatılması öncesinde hız verilen «bölücülük» propogandası, «meyvesini» vermiş ve sıkıyönetimin yaygınlaştırılıp uzatılması sağlanmıştır. Böylece anti-demokratik tırmanış yeni bir aşamaya vardırılmıştır. Ama baştan beri vurguladığımız gibi zamlardan, kuyruklardan, yoklardan bezen emekçi halkın, faşist terörle bastırılmayan demokrasi ve özgürlük mücadelesine set çekmek, demokratik hak ve özgürlükleri iyice kısıtlayarak kitlelerin yükselen tepkisini bastırmaktır.

Sıkıyönetim terörü önlemek «gerekçesi» ile ilan edilmiştir. Oysa terörün önü alınamamıştır. Partimiz daha ilk gün Sıkıyönetimin teröre çare olamayacağını açıklamıştır. Ama aynı sıkıyönetimin demokratik hak ve özgürlükleri kısıtlayacağını dile getirmiştir. Nitekim söylediklerimiz aynen çıkmıştır. Sıkıyönetimin, Anayasa'nın güvencesi altındaki Partimizin pek çok çalışma-

sını engellemiştir. Toplantılarımız yasaklanmış, bildiri dağıtmamız önlenmiş, üyelerimizin çıkardığı bir yayın yasaklanmış, yasak yayın bulundurduğu gerekçesiyle çok sayıda üyemiz günlerce gözaltında tutulmuş, kısacası sosyalist siyaset üzerine yoğun baskı getirilerek ilk başta sosyalistler olmak üzere tüm ilericilerin eli kolu bağlanmak istenmiştir.

Uzatılır uzatılmaz Sıkıyönetimin ilk işi 1 Mayıs gösterilerini ağır bir üslupla yasaklamak olmuştur. Oysa emekten yana herkesin coşku ve dayanışma kaynağı olan 1 Mayıs gösterileri, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sadece ve sadece demokrasinin gelişmesine hizmet etmiştir.

Emperyalizmle uzlaşan, işbirlikçi tekkelci burjuvazinin çıkarlarını kollayan sosyal demokrasi, gerici güçler tarafından tam anlamıyla teslim alınmıştır. Öyle ki MC'nin cesaret edemeyeceği anti-demokratik uygulamalara sosyal demokrasi eliyle hız verilmektedir. Bunda da sosyal demokrasinin «umut» ve «demokrasi havarisi» olarak gösterilmesi kitlelerdeki etkisinden yararlanılmaktadır. Oysa sosyal demokrasi bugün varlığı anti-demokratik konumu muhalefetteki vaatlerine 180 derece ters düşmektedir.

Üstelik MC partileri sıkıyönetim oylamasında «hayır» demekte ve hem sıkıyönetimin uzatılmasını, —daha da önemlisi— Doğuda yaygınlaştırılmasını onaylamayan bir tutum takınmaktadırlar. Ve böylece bu demokrasi düşmanları adeta sosyal demokrasiden daha demokrat bir görünüme büründürülerek emekçi halk bir kez daha yanıltılmak istenmektedir.

Ama herkes bilmelidir ki, tarihin çarkı ne yarılsa tersine döndürülemez. Emekçi halkımız tüm engellemelere karşı demokratik hak ve özgürlüklerine sahip çıkmayı bilecektir.»

Uzatılan sıkıyönetimin ilk işi 1 Mayıs kutlamalarını İstanbul ilinde yasaklamak oldu. Demokrasi güçlerinin bu yöndeki hazırlıklarını tamamlamak üzere olduğu bir aşamada, bir yandan bu hazırlık çalışmalarının engellenmesi, öbür yandan törenin yasaklanacağını ilan edilmesi, egemen güçlerin demokrasi güçlerine karşı kesin bir saldırı kararına işaret ediyordu. Bu noktada gerilemek, demokratik haklara sahip çıkmamak, gericiliğe teslim olmaktan başka bir anlama gelmezdi.

DISK Genel Başkanı Abdullah Baştürk sıkıyönetimin açıklaması üzerine bir yazılı demeç vererek, Yürütme Kurulu'nun görüşlerini şöyle özetledi:

«Burjuvazi 1 Mayıs'ı her yola başvurarak engellemek isteyebilir. 1 Mayıs'ın 1 Mayıs Alanında kutlanmasına karşı çıkabilir. Hatta kendi istediği alanlarda kutlanmasını dayatabilir. Bu dayatmaya boyun eğerek DISK'in 1 Mayıs'ı İzmir'de kutlayacağını yayanlar, tüm demokratik güçlerin 1 Mayıs Alanına akmasını engellemek isteyen teslimiyetçilerdir. Bunlar burjuvazinin gösterdiği alanlarda, yarınki hesaplarına uygun 1 Mayıs'ı kutlamaya kalkışanlardır. Bunlar 1 Mayıs 1977 katliamında öldürülen 36 yurttaşımızın anısını 1 Mayıs Alanı'nda yaşatmaktan kaçarak, onların anılarına ihanet edenlerdir.

1 Mayıs emeğin bayramıdır. Devrimi bir sendikal örgütün genel başkanı olarak arkadaşlarımla 1 Mayıs'ta 1 Mayıs Alanında olacağım.» (DISK Ajansı 27.4.979 - 979/85)

Baştürk'ün bu demeci iki şeyi birden kanıtıyor. Biri, demokratik güçlerin 1 Mayıs'ı İstanbul'da kutlamak için haklı bir direniş içinde olmalarının gerekliliğini, ötekisi de, bu direnişi somutlamak için en son olanakların da değerlendirilmesinin uygun olacağını. Sembolik bile olsa, DISK'in 1 Mayıs'ı İstanbul'da kutlaması, buna, temsili nitelikte bile olsa, demokrasiden yana olan bütün kişi ve kuruluşların destek olması gerekiyordu.

Baştürk'le birlikte DİSK Yürütme Kurulu üyeleri bu açıklamalarından ötürü ertesi gün, 28 Nisan 1979 günü sıkıyönetim komutanlığınca İstanbul'da gözaltına alındılar.

Bu baskıcı uygulamalara karşı dünyanın dört bir yanından ve Türkiye'den sesler yükseldi. Dünya Sendikalar Federasyonu Genel Sekreteri Enrique Pastorino aynı gün DİSK'e şu telgrafi gönderdi:

«1 Mayıs gösteriler konusunda uygulanan baskı önlemlerini üzüntüyle karşıladık. Bu sendikal ve demokratik haklara saldırıdır. Türk işçileri ile aktif dayanışmamızı belirtiriz. Başbakan Ecevit'e protesto yazısı yazmış bulunuyoruz.»

Aynı gün toplanan Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Başkanlık Kurulu yaptığı açıklamada DİSK yöneticilerinin gözaltına alınmalarını, anti-demokratik bir uygulama olarak niteledi ve şunları söyledi:

«DİSK Genel Başkanı ve Genel Sekreteri de dahil olmak üzere Merkez Yöneticilerinin ve Konfederasyona bağlı birçok sendika sorumlusunun gözaltına alınması işçi sınıfına ve tüm demokratik güçlere karşı Hükümetin yeni bir baskısıdır.

İşçilere ve emekçilere birçok vaatlerde bulunarak işbaşına gelen ve demokrasiyi savunacağını ileri süren Hükümet, 1 Mayıs'ın kutlanmasını önlemek amacıyla işçi sınıfına ve tüm ilerici güçlere karşı düşmanca bir tutum içine girmiştir.

Başbakan Ecevit, 1 Mayıs törenini kendisinin değil, Sıkıyönetimin yasakladığını ileri sürerek samimi yetersizlik örneği vermiş ve meselede sanki kendisi taraf değilmiş gibi davranmıştır. Bu durumun baş sorumlusu yasaklarda eşitlik öneren Başbakan'dır. İşçiler ve tüm ilerici güçler, CHP'nin bu tutumunu ibretle izlemektedirler.»

TSİP Başkanlık Kurulu ayrıca, bazı grupların İzmir'de düzenledikleri miting «burjuvaziyle işbirliği yapmak ve DİSK'i arkadan hançerlemek» diye nitelenmiş ve «işçi sınıfı bu bozguncuları affetmeyecektir» demiştir.

29 Nisan günü İstanbul sıkıyönetim komutanlığı bir açıklama yaparak, 30 Nisan günü, gece yarısından itibaren geçerli olmak üzere, şehirde sokağa çıkma yasağı ilan etti. Sıkıyönetim bildirisinde şöyle deniyordu:

1 — Milli Güvenlik Kurulunun, hükümetin ve komutanlığın çeşitli tavsiye ve uyarılarına ve komutanlığın kesin yasaklarına rağmen, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu yöneticileri, ülkemizi ve milletimizi bölmeyi ve Türk cumhuriyet ve demokrasisini yok etmeyi hedef alan iç ve dış mihrakların Özlemini çektikleri şekilde Türk işçilerini gene Türk milletinin bizzat kendisi demek olan Türk Silahlı Kuvvetleri ile karşı karşıya getirme yoluna sevkedecek olan 1 Mayıs miting ve gösteri yürüyüşünü İstanbul'da yapma kararlarında direnmektedirler.

2 — Ancak, ülkemiz ve milletimizin karşı karşıya bulunduğu tehlikeleri çok iyi değerlendiren ve Türkiye'nin üstünde oynanmak istenen oyunların farkına varan yurtsever işçilerimizin büyük çoğunluğunu sinesinde toplayan sağduyu sahibi sendikalarımızın İstanbul'da 1 Mayıs günü bir miting yapılmasından vazgeçme kararları takdirle karşılanmaktadır.

«Sağduyu sahibi sendikalarımızın» «takdirle» karşılanan kararları 1 Mayıs'ı İzmir'e kaçırmaya doğru gelişirken, sınıf mücadelesinin İstanbul'da düğümlenen ana ekseninde, bazılarının göre «inatlaşma», bilimsel adıyla da sınıfsal zıtlaşma hızla gelişti.

Aynı gün toplanan CHP Genel Yönetim Kurulu «ülkenin yüksek menfaatleri»ni gözeterek şu kararı aldı:

«CHP Genel Yönetim Kurulu, Genel Sekreter Mustafa Üstündağ'ın başkanlığında dün yaptığı toplantıda 1 Mayıs'ın amacından saptırılarak kutlanması konusundaki son gelişmeleri gözden geçirmiş ve bu kutlamaların bugünkü ortamdan yararlanmak isteyen özgürlükçü demokrasi düşmanlarının isteklerine hizmet edeceği sonucuna varmıştır.

CHP, emekten yana bir partidir ve 'emeğin en yüce değer' olduğunu, kendi programının temel ilkesi olarak kabul etmiştir. CHP, grevli toplu sözleşme hakkının tanınması için verdiği uğraş ve aldığı sonuç ile bu konudaki tutumunu kanıtlamış, ülkenin esenliği ve özgürlükçü demokrasinin geleceği için işçilerin birliğini ve güçlenmesini amaç edinmiştir.

Bugün 19 ilimizde sıkıyönetim ilanı gerektiren koşulların kaynağının, geçmiş cephe hükümetleri dönemlerinde ulusumuzu cephelere bölme politikalarının sonucu olduğu bir gerçektir. Böyle olduğu halde, bu tutumun sonucu olan ve toplumumuzda açılan derin yaraları sancılarını çektiğimiz bu ortamda, 1 Mayıs kutlama törenlerinin bazı çevrelerce yasalara ve onlara tarafsızlıkla uygulayan devlet güçlerinin açıklamalarına rağmen, yapılmak istenmesinde gösterilen ısrarı sağduyu ile bağdaştırmak olanağı yoktur.

CHP Genel Yönetim Kurulu, ülkenin bilinçli, sorumlu ve özverili evlatları olan işçilerimiz adına yürütülmek istenen bu tutumu kaygı ile karşılamakta, buna karşın tüm yurttaşlarımızın, ülkenin içinde bulunduğu koşullar karşısında anlayışlı olacaklarına, yetkili ve sorumlu makamlarca alınan kararlara uyum göstereceklerine, kışkırtmalara kapılmayacaklarına kesinlikle güvenmektedir.

Bu arada, bu ortam içinde yapılmak istenecek olan 1 Mayıs törenlerine CHP yöneticileri başta olmak üzere bütün CHP'lilerin katılmaması, Genel Yönetim Kurulu'na, ülkenin yüksek çıkarları ve CHP'liliğin sorumluluk anlayışı içinde gerekli görülmüş ve karara bağlanmıştır.»

Sosyal demokrasi, İzmir'e sürüklediği «1 Mayıs güçlerini» orada çiçekleriyle ve hayalleriyle başbaşa bırakma yolunu seçti. Bozgunculuğun elebaşısı Kemal Türkler ve adamları Konak Meydanı'nda CHP sayıtlarını boşuna beklediler. Kuyrukçuluğun bu kadcılık bir bedeli olmalıydı ve «İlerlemediler» buna dünden razıydılar. Bu olanağa sarıldıkları için ilerde kendilerine yeni ve daha elverişli olanaklar sunulacağını umduklarından, sayıtlar ve işsiz de 1 Mayıs'ın kutlanabileceğini kanıtlama çabasına girdiler!

Aynı gün İstanbul'da toplanan Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Yönetim Kurulu Toplantısı'nda bir konuşma yapan Ahmet Kaçmaz şunları söyledi:

«1 Mayıs 1979 töreni artık olağan boyutlarını da aşarak doğrudan doğruya bir demokrasi sorunu haline dönüşmüştür. Şimdi aslolan demokrasiye mi sahip çıkılacağı yoksa anti-demokratizme mi teslim olunacağı sorusudur. Ve gün demokrasiye sahip çıkmak, gericiğin tırmanışına dur demek gündür.

Hükümet 1 Mayıs 1979 töreni konusunda başından beri izlediği politika ile emekçilerin karşısında saf tutmuş, gerginliği arttırmış, meselede sanki kendisi taraf değilmiş gibi sıkıyönetimi öne sürmüş ve 1 Mayıs konusunda izlediği olumsuz ve anti-demokratik tutumu ve gene kendisi tarafından yaratılan gerginliğin, tüm baskıların sorumluluğundan bu yolla kaçacağını sanmıştır.

Son geline noktada, 1 Mayıs töreni konusundaki düşüncesi ne olursa olsun, demokrasiden yana olan herkesin, DİSK'le dayanışma içinde bulunması ve estirilmek istenen teröre karşı demokratik, Anayasal tepkilerini dile getirmeleri gerekir.

Partimiz bu yıl da başından beri 1 Mayıs törenine Taksim 1 Mayıs Alanında katılma kararı almıştır ve bu kararından geri dönmeyecektir. TSİP 1 Mayıs 1979'da 1 Mayıs Alanında olmaya kararlıdır.»

Yine 29 Nisan günü dünyanın öteki sendikal örgütlerinden DİSK'e gönderilen telgraflarında, 1 Mayıs üzerindeki baskılar kınandı. Gelen telgrafların bazıları şöyleydi:

MACAR SENDİKALARI MERKEZ KONSEYİ: «Macar sendikaları Merkez Konseyi 1 Mayıs kutlamasına T. C. Hükümeti tarafından vize verilmediği için, Macaristan delegasyonunun Türkiye'ye gelemediğini bildirir.

Macar Sendikaları Merkez Konseyi, 1 Mayıs nedeniyle Macar işçilerinin ve sendikalarının selamı ve kardeşçe duygularını iletir. Ve DİSK üyeleri ve yöneticileri ile dayanışma halinde olduklarını belirterek mücadelesinde DİSK'e başarılar diler.»

FRANSIZ ULUSAL EĞİTİM SENDİKASI: «Fransız Ulusal Eğitim Sendikası, İstanbul'da 1 Mayıs'ın kutlanmasının yasaklanmasını Paris Türkiye Büyükelçiliğinde protesto ederek Türkiye'deki öğretmenler, eğitimciler ve işçiler ile dayanışma içinde olduğunu bildirir ve DİSK'e başarılar diler.»

ÇEKOSLOVAKYA SENDİKALARI MERKEZ KONSEYİ: «Çekoslovakya Sendikaları Merkez Konseyi, T. C. Hükümetinin Çekoslovakya delegasyonunun Türkiye'ye gelmesi için vize vermemesi nedeniyle, İstanbul'daki 1 Mayıs gösterilerine katılamayıslarının üzüntüsünü belirtir. Çekoslovakya Sendikaları Merkez Konseyi, 1 Mayıs nedeniyle DİSK'e ve DİSK üyesi işçi kardeşlere kardeşçe selamlar gönderir, siyasal ve ekonomik bağımsızlık, demokrasi, sosyal gelişme ve barış mücadelesinde büyük başarılar dilediğini bildirir. Bundan başka Çekoslovakya Sendikaları Merkez Konseyi, DİSK ile arasındaki her iki ülke emekçilerinin çıkarları doğrultusunda yürütülenleri ileri sürerek daha da gelişeceğine olan inancını açıklar.»

Yunanistan ESAK örgütü de 1 Mayıs kutlamalarının yasaklanması nedeniyle Ecevit'i şiddetle protesto etti ve yasağın kaldırılmasını istedi.

DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin gözaltına alınmasının ardından DİSK yürütme görevini üstlenen sendikacılardan Özcan Kesgeç, Rıdvan Budak ve Demirhan Tuncay 29 Nisan günü yaptıkları ortak açıklamada «demokratik hak ve özgürlüklerin budanmak» istendiğine dikkati çekmişler ve DİSK'in gericilik karşısında boyun eğmeyeceğini dile getirerek 1 Mayıs günü 1 Mayıs Alanında olacaklarını açıklamışlardır. Ve bu açıklamalarından dolayı adı geçen sendikacılar da İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığınca gözaltına alındılar.

30 Nisan'da gelişmeler 1 Mayıs'ın 1979 yılına ilişkin boyutunu çoktan aşmış, değerlendirmelere konu ve geleceğe dersler olarak işçilerin demokrasi mücadelesindeki yerini almıştı.

TSİP Genel Yönetim Kurulu, 30 Nisan tarihli açıklamasında 1 Mayıs 1979 etrafında ortaya çıkan durumu, demokrasi mücadelesindeki yerine şöyle oturuyordu:

«İşçi sınıfının demokrasiyi savunmak için verdiği mücadeleden ürken, demokrasi güçlerine sırt çevirerek, tekelci burjuvazinin anti-demokratik taleplerine boyun eğen sosyal demokrasi, 1 Mayıs'ın İstanbul'da kutlanmasını engellemek için, işi dört milyonluk İstanbul halkını 1 Mayıs'ta evine hapsedmeye kadar varmıştır. «Özgürlükçü demokrasi» kelimelerini dilinden düşürmeyen, vaad ettiği demokratik hak ve özgürlüklerle işçi sınıfının yoğun oy desteğini sağlayan sosyal demokrasinin, ülke nüfusunun 1/10'unun, —demokrasi mücadelesinde en ileri kesimleri barındıran böylesi geniş bir kitlenin— çağımızda, 1 Mayıs günü en doğal özgürlüğünü ortadan kaldırması, demokrasi ile asla bağdaşmaz. Bütün dünyada, işçiler 1 Mayıs günü barış, demokrasi, sosyal ilerleme ve sosyalizm bayrağını yükseltirken, işçi sınıfının bu en doğal hakkının ülkemizde yasaklanması, Türkiye'deki egemen güçlerin ve onlara teslim olmuş sosyal demokrasinin demokrasi anlayışının da ibret verici bir göstergesidir. Bu olay bir kez daha kanıtlamaktadır ki, sosyal demokrasinin demokratlığı son derece sakat ve tutarsızdır. Bu nedenle işçiler, emekçiler demokratik hak ve özgürlüklerine sahip çıkmak, anti-demokratik tirmanışın demokrasiyi rafa kaldırmayı amaçlayan girişimlerine geçit vermemek zorundadırlar.

Egemen güçlerin anti-demokratik tutumu nedeniyle bu yıl 1 Mayıs'ın kitlesel olarak kutlanamıyor olması, işçi sınıfının ve emekçilerin daha ilerki 1 Mayıs'larda meydanları milyonlarla doldurmasını önleyemeyecektir. İşçi sınıfı kendisinin demokrasi için verdiği mücadeleden egemen güçleri, sokağa çıkma yasağına başvuracak ölçüde ürküntü duyduğunu gördükçe kendi güç ve yeteneğini faşizme ve gericiliğe karşı daha etkin bir şekilde seferber etmesini bilecektir. İşçiler, emekçiler, bütün çalışan halk, demokrasiden yana herkes 1 Mayıs yasaklamasıyla demokrasi güçlerinin sindirilemeyeceğini, tüm Anayasal ve demokratik haklarını hep birlikte yığmsal ve sonuç alıcı bir şekilde kullanarak kanıtlayacaklardır.

1 Mayıs'ın beraberlik ve dayanışma üzerinde kurulu özünü ve anlamını hiçe sayarak, demokrasinin mihenk taşına vurulduğu bir anda bölücülük yapanlar, kendi grup çıkarlarını reklam etmek için İzmir'de ayrı toplantı düzenleyen ve bu nedenle de «tesekkür» alanlar ise, işçi sınıfımızın indinde ve tarih önünde mahkum olacaklardır.»

1 Mayıs günü İzmir'de, güneşli bir havada «İlerlemeci»ler Konak Meydanı'nda «sağduyu»larını kanıtladılar. Kemal Türkler «burjuvazinin engellerini aşarak buraya geldiklerini» söyledi! Konak Meydanı'nın adını 1 Mayıs Alanı olarak koydular ve İzmir belediyesinden bu dileklerinin yerine getirilmesini istediler. İşçi sınıfının kaniyla elde ettiği 1 Mayıs Alanı'na bir de icazetlilerin gönlünden doğan «1 Mayıs Alanı» eklendi!

Aynı saatlerde İstanbul'da TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz, TİP Genel Başkanı Behice Boran ve sokağa çıkma yasağına uymadıkları gerekçeyle binden fazla insan sıkıyönetim tarafından gözaltına alındı. Böylece 1 Mayıs tutukluları sayfası açılıyordu süregelen baskılara ek olarak.

Tüm bu baskılar Dünya İş Konfederasyonu'nun «acil bülteni»nde şöyle yer aldı:

«Otoriter ve dikta rejimleri özgür ve bağımsız işçilere ve onların örgütlerine karşı her zaman aynı tavrı almışlardır. Sendikal hakları kısıtlamak ve kaldırmak, faaliyetleri üzerine baskı kurmak.

«Uruguay, Paraguay, Arjantin, Güney Afrika'da olduğu gibi Pinochet rejimi'nin Şil'de 1 Mayıs kutlamalarını yasaklaması bu açıdan mantıklıdır.

Buna karşın bu ülkelerde aralarında Dünya İş Konfederasyonuna üye olan militan işçiler değişik yollarla halkın katılımıyla gösteriler yapacaklar ve sosyal gerileme ve keyfi idareye karşı mücadele ettiklerini göstereceklerdir. Dünya İş Konfederasyonu Şili'deki yasaklamaları Uluslararası Çalışma Örgütü ILO nezdinde şikâyet etmiştir.

«Öte yandan Yunan ve Türk hükümetlerinin 1 Mayıs kutlamalarını yasakladıklarını ilan etmeleri anlaşılabilir bir davranıştır. Avrupa'nın Yunanistan'ı AET topluluğuna dahil etmenin gündemde olduğu bir dönemde Yunan hükümetinin kendi politikasını benimseyen bütün sendikal örgütlere baskı yapması ve işçi haklarına karşı olduğunu göstermesi Avrupa'yı zor duruma sokacaktır.

«1979 Şubatından bu yana sendikal hakların yeni yasalarla baskı altına alınması, demokratik sahnenin arkasında uluslararası çermayeye yararlı «generaller» politikasının otoriter ve gerici pratiklerinin sürdüğünü kanıtlamaktadır.

«Türkiye'de de çok uluslu tekellerin gelişmesine kaderini bağlayan politik iktidarların anti-demokratik uygulamalarını dikkate alırsak demokratik haklar için mücadele veren DİSK'in 1 Mayıs'ı kitlesel biçimde kutlamasını yasaklamaya devam etmesi endişe vericidir.

«Dünya İş Konfederasyonu Türk ve Yunan hükümetlerinin kararlarını protesto etmiş ve yeniden gözden geçirmesini istemiştir. Dünya İş Konfederasyonu aynı şeyi Avrupa Konseyi nezdinde yapmıştır.

«1979 yılında da işçi hareketi 1886'dan bu yana 1 Mayıs'ın işçilerin iş saatlerini kısaltma, herkese iş, istirahat ve eğitim hakları için uluslararası mücadele günü olduğunu tekrarlayacaklardır. Baskı ve engellemelere karşı bu mücadele birçok zaferler kazanmıştır. Tüm diğer istemlerle birlikte 1979 yılında iş saatlerinin kısaltılması istemi en öndedir. Mücadele uluslararası düzeyde başarılı sonuçlar verecektir.

Dünya İş Konfederasyonu Genel Sekreteri Jan Kulakowski'nin Türkiye'nin üyesi bulunduğu Avrupa Konseyine gönderdiği telgraf metni de şöyle:

«Türk ve Yunan hükümetlerinin 1 Mayıs kutlamalarını yasaklaması kararının yeniden gözden geçirilmesi için girişimlerde bulunmanızı talep ederiz. Türkiye ve Yunanistan'da anti-demokratik uygulamalar ve militan işçilere yapılan saldırılar ve birçok işkollarında sendikal hakların olmayışı kaygı vericidir.»

Fransız Genel İş Konfederasyonu (CGT) DİSK'e gönderdiği mesajda, demokrasi güçleri üzerindeki baskıları eleştirdi. Telgraf şöyle:

«Değerli Arkadaşlar,

Ekte CGT'nin bugün 1 Mayıs'ın İstanbul'da yasaklanmasını protesto amacıyla Türk Hükümeti'ne göndermiş olduğumuz yazının bir örneğini gönderiyoruz.

Türkiye'de olduğu gibi Fransa'da da hükümet, işçilerin zorlu mücadeleleri sonucu elde etmiş olduğu sendikal hak ve özgürlükleri kısıtlamaya çalışmaktadır. Fakat mücadelemiz başlıca yasal özgürlüklerimizi savunmasını bilecektir.»

İzmir'in icazetli ve ucuz kahramanları işçi sınıfı ve emekçi halk güçleri üzerinde estirilen baskılar karşısında sessiz kalamadılar! Ayıbının altında ezilmemek için yeni yanlışlar yapmaktan kaçınmadılar. 1 Mayıs'ların çok görkemli olduğu sonucuna varan Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen Sendikaları yöneticileri bir ortak bildiri yayınladılar ve İstanbul'da 1 Mayıs'ı kutlamak için sonuna kadar direnenleri «ucuz kahramanlık»la suçladılar!

Demokrasi güçleri ise, 1 Mayıs sonrasına uzanan baskılar karşısında da dayanışmalarını sürdürdüler. 1 Mayıs tutuklularının serbest bırakılması için yurt düzeyinde bir imza kampanyası açıldı. DİSK yürütme görevlilerinden Nusret Aydın, gözaltına alınan TSİP ve TİP Genel Başkanlarına birer telgraf çekerek dayanışma dileklerini bildirdi. TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz'a çekilen telgraf şöyle:

**Türkiye Sosyalist İşçi Partisi
Genel Başkanlığına**

«1 Mayıs 1979 bir ayırac ve dönemeç noktası olmuştur. Demokrasi güçlerine yönelen baskılar, varolan demokratik hakların kullanılmasının engellenmesi bunun kanıtıdır.

Bir yanda faşizm özelemleri içinde her an yeni saldırıların düzenlenmesine yönelik planlar yapılırken, bir yanda da demokrasi güçlerini bölme girişimleri en uç noktaya çıkmıştır.

Türkiye işçi sınıfının devrimci sendikal örgütü olarak, daha geniş ekonomik ve demokratik haklar mücadelesinde sonuna kadar kararlı olduğumuzu belirtirken, örgütünize yönelen baskılara karşı dayanışma dileklerimizi bildiririz.»

Sıkıyönetim komutanlıkları 1 Mayıs 1979 kutlamalarını sadece İstanbul'da değil, Doğunun çeşitli illerinde de yasaklamışlardı. Böylece, emekçi sınıf hareketinin ayrılmaz bir parçası olarak ulusal demokratik hareket üzerinde de aynı baskılar sürdürülmüş ve özellikle Diyarbakır'da 1 Mayıs'ın kutlanmasını engellemek başlıca amaç edinilmişti. 6 Mayıs günü DİSK'in Diyarbakır bölge temsilciliğine bağlı sendikalar ortak bir açıklama yaparak sınıf görevlerinin bilincinde olduklarını kanıtladılar. Açıklamaların tam metni şöyle:

«DİSK'in 1 Mayıs'ı İstanbul'da 1 Mayıs Alanı'nda tüm demokrasi güçleriyle birlikte kutlaması için yürüttüğü mücadele çeşitli baskı ve oyunlarla engellenmek istendi. Başta DİSK Yürütme Kurulu üyeleri olmak üzere çok sayıda DİSK üyesi işçi ile ilerici-demokrat ve sosyalist gözaltına alındı.

«Böylesi bir günde tüm işçi, emekçi, ilerici-demokrat ve sosyalistin 1 Mayıs üzerine konmak istenen yasağa ve anti-demokratik baskılara karşı omuz omuza mücadele etmesi gerekirken;

«Kendi grupsal çıkarlarını ön planda tutan ve burjuvazi ile uzlaşıcı bir tavır içine giren bir grup, 1 Mayıs'ı devrimci özünden, onu işçi sınıfının uluslararası «birlik, dayanışma ve mücadele» günü olmaktan çıkarıp, DİSK'in de adını kullanarak 1 Mayıs 1979'u İzmir'de kutlamaya kalkışmıştır.

«Bu nedenle burjuvazinin övgü ve takdirine mazhar olan bu grup 1 Mayıs'ın 1 Mayıs Alanında kutlanması için yürütülen kararlı mücadelenin zaafa uğramasına yol açmış DİSK'in birliğine ve bütünlüğüne zarar verecek bir tutum takınarak adeta DİSK'i arkadan hançerlemiştir.

Tüm bu nedenlerle DİSK 10. Bölge Temsilciliği Konseyimiz:

« — Ülkemizde demokratik hak ve özgürlüklere karşı girişilen ve 1 Mayıs 1979'un kutlanmasına yönelik baskıların protesto edilmesini,

« — Başta DİSK yöneticileri olmak üzere tüm 1 Mayıs tutuklularının serbest bırakılmasını,

« — 1 Mayıs'ın devrimci özünü boşaltıp, burjuvazinin övgü ve takdirini kazanan bir grubun DİSK'in adını kullanarak 1 Mayıs'ı İzmir'de kutlamaya kalkışmasını, DİSK'in birliğine ve bütünlüğüne, demokrasi güçlerinin mücadelesine zarar veren bir davranış olarak tespit eder ve bu tür davranışları kınar.

« — 1 Mayıs'ın işçi sınıfının birlik, dayanışma ve mücadele günü olarak kutlanmasının yasal teminata kavuşması için Konfederasyonumuz DİSK'in bu konuda yasa çıkarılması uğruna girişimlerde bulunması ve mücadele etmesini,

« — 1980 1 Mayıs'ında 1 Mayıs Alanı'nda kutlanması için mücadele edilmesini, bunun yanı sıra 1 Mayıs'ın Diyarbakır'da da yığinsal olarak görkemli bir şekilde kutlanması için DİSK'e öneri götürülmesine ve bu uğurda tüm gücümüzün seferber edilmesini,

«Karar altına alır.»

TÜSTAV

1969 Komünist ve İşçi Partileri Toplantısı'nın 10 Yılı

5 - 17 Haziran 1969 tarihleri arasında Moskova'da yapılan ve 75 Komünist ve İşçi Partisi'nin katıldığı Konferans'ın üzerinden 10 yıl geçti. Dünya Komünist Hareketi'nin, Konferansın tespit ettiği temel ilkeler ve politikalar doğrultusunda aldığı yol, bir yanıyla 1969 Konferansı'nın, dünya işçi ve emekçi hareketine sunduğu perspektifin sağlamlığını ve zenginliğini, bir başka yanıyla da, işçi hareketinin evrensel boyutuyla temsil ettiği gücün yenilmezliğini kanıtladı.

10 yıl boyunca Komünist ve İşçi Partileri ortaklaşa tesbit ettikleri ve onayladıkları kararların hayata geçirilmesi için özverili çabalar sarfettiler. İki sistem arasındaki tarihsel mücadeleden her alanında 1969 Konferansı kararları bir klavuz oldu ve konferans partileri emperyalizmin güçleri karşısında devrimci bir blok oluşturmayı başardılar. Mücadelenin içinden doğan teorik sorunlar Konferans'da kabul edilen ana metnin yorumunda çözümünü bulurken, önlerine çıkan pratik engelleri, partiler, Dünya Komünist Hareketinin ortak strateji ve taktiklerine bağlı kalarak aşmasını bildiler.

1969 Konferansı'nın, dünya işçi sınıfı hareketinin önüne koyduğu temel görevler hedefler, başlıca şu noktalar etrafında genel-leştirilebilir.

1 — Dünya devrimci sürecinin bileşenleri arasındaki birlik ve beraberliğin pekiştirilmesi, emperyalizme ve tekel-lerin egemenliğine karşı bütün ülkelerden emekçi halk güç-lerinin, ortak hedefleri içeren ortak bir program etrafında mücadeleye kazanılması yönünde başarılı adımlar atıldı.

1969 Konferansı, 1957 ve 1960 Moskova toplantılarında alınan kararları gözden geçirip değerlendirdi. Çağımızın karmaşık süreçleri arasından esas belirleyici olan yönün tesbit edilmesi ve bu gelişme doğrultusunda temel bir stratejinin çizilmesi dünyanın devrimci güçleri açısından büyük bir önem taşıyordu. 1957 ve 1960 Moskova toplantılarının tesbit ettiği ve 1969 Konferansı'nın bir kez daha yinelediği gibi;

«Bugünkü durum, emperyalizme karşı, tutucu ve gerici güçlere karşı daha geniş bir hücumla geçebilmek için gelişen olanakları maksimum olarak kullanabilme bakımından komünistlerle bütün diğer anti - emperyalist güçlerin birlikte eylemini gerektirmektedir.» (Zirve Konferansı, Habora yay. sf. - 15)

Çağımızda sınıflar mücadelesinin en yüksek biçimi ve esas kutuplaşma, iki sistem arasında şekilleniyor. Sosyalizmin ve onun sisteminin kapitalist sisteme karşı yürüttüğü çok yönlü mücadele, hayatın bütün alanlarını etkilediği için bütün toplum kesimlerini, konumlarını net olarak seçmeye ve bir tutum takınmaya zorlamaktadır. Bu nedenle, günümüzün toplumsal süreçlerini belirleyen esas mücadele, sadece komünistleri ve işçi sınıfını değil, bu temel mücadelenin etki alanı içinde bulunan bütün toplum kesimlerini ve hatta son tahlilde *bütün insanlığı* ilgilendirir.

Emperyalizm, sadece yitirdiği tarihsel konumu itibariyle değil, iç ve dış etkilerin altında sürüklendiği güncel konumu itibariyle de halkların tümünü karşısına almak durumundadır. Emperyalist tekellerin azalan etkinliklerine ve toplumsal tabanlarındaki daralmaya artan hırçınlıkları eşlik etmektedir ve bu, halkların yaşamında derin etkiler yaratmaktadır. Yüz milyonlarca insan, emperyalist sömürü ve tahakkümün çeşitli biçimeri altında, yeni seçeneklere daha kolayca yöneliyorlar. Bu yüzden emperyalist politikalar uygulama zeminini, kitlesel desteklerde değil, baskı ve zor yöntemlerinde bulabilmektedir.

Emperyalizme karşı komünistlerle aynı konumda ve saflarda mücadele edenlerin çok geniş bir sınıfsal yelpazeyi oluşturuyor olmasının maddi temelini, sadece emperyalizmin saldırı ve tahribatları değil, sosyalizmin insanlığa sunduğu olanaklar da oluşturmaktadır.

Emperyalizme karşı olan güçlerin birleşik eylemlerinin aldığı somut biçimler ve yarattığı sonuçlar, Dünya Devrimci Sürecinin bileşenleri açısından tek tek ele alındığında, 1969 Zirve Konfe-

ransı'ndan bu yana geçen 10 yılın özlü bir değerlendirmesini de verebilir.

2 — *Sömürgeciliğe ve yeni - sömürgeciliğe karşı sömürge ve bağımlı ulusların başarıyla yürüttükleri anti-emperyalist ve ulusal kurtuluş savaşları ve milli devrimler, yaşadığımız son 10 yılın, 1969 Zirvesi'nin koyduğu sağlam köşe taşları üzerinde yükselen ve onu doğrulayan başlıca etkenlerdendir .*

Konferans ulusal kurtuluş savaşlarının ve milli devrimlerin emperyalizme vurulmuş ağır darbeler olduğunu tesbit ederken özellikle ulusal kurtuluş hareketlerinin temel yönelimlerini ve bundan doğan genel sonuçları hesaba katıyordu. Ulusal hareketlerin esas karakteri, bağımsızlık eğilimlerinin yanında, kapitalist sistemden koparak yeni alternatifler kovalamayı amaçlayan yaygın eğilimleri barındırmasıdır. Bu, ulusal kurtuluş hareketlerinin etkiye açık bir yanı olduğunu da anlatan ve bu etkiyi en iyi kullanacak evrensel dinamik ve sosyalist sistem olabilir.

Konferans ulusal hareketlerin bu niteliğini tespit ediyor ve «Son on yılın olayları, ABD emperyalizminin, kendi niteliğinden dolayı bir dünya sömürücü ve jandarması biçiminde, kurtuluş hareketlerinin amansız düşmanı olduğunu ortaya koymuştur.» (A.g.e. s -29) diyordu ve bunun zorunlu karşısına da, «Anti - emperyalist savaşta kararlı güç dünya sosyalist sistemidir.» (s-38) diyerek işaret ediyordu.

Demek ki, ulusal kurtuluş hareketleri, çıkış temeline bağlı olmaksızın farklı yönelimleri olabilecek bir gelişme içindedirler. Genç ulusal devletlerin ve anti - emperyalist mücadelelerin Dünya Devrimci süreci içinde sağlam bir konum elde etmeleri, milli güçlerin bileşenleri içinde emekçi muhtevalı unsurların ve sosyalist yönelimli güçlerin ağır basmasıyla mümkün olabilmektedir. Konferansın da tesbit ettiği gibi, «son on yılda, Asya, Afrika ve Latin - Amerika halklarının anti - emperyalist hareketlerinin dünya devrimci sürecindeki rolleri durmaksızın artmıştır.» (S-51) ve bu, sosyalist sistemle ulusal kurtuluş hareketlerinin kaderi arasındaki zorunlu diyalektik ilişki sayesinde böyle olmuştur.

Ulusal hareketleri ve sonuçlarını, evrensel ilişkilerden soyutlayıp anlamamanın olanağı yoktur. Özellikle çağımızda, ulusal çerçevede tek başlarına kalan dinamikler devrimci dönüşümleri üretmezler. Ve ulusal güçlerin dışarıya açık olan yanı, sadece sınırlı bir etkilence düzeyinde değildir. Örneğin: Konferans sadece

dünya konjonktürünü etkilemekle kalmayıp, ulusal harekete maddi olanaklar ve elverişli koşullar hazırlayıp sunan evrensel devrimci güçler arasında, sömürgeci burjuvaziyi arkadan kuşatan işçi sınıfı hareketlerine de yüksek değer biçmekte ve şöyle demektedir: «*Kapitalizmin çok geliştiği ülkelerin işçi sınıfı, son olayların da doğruladığı gibi, bütün anti - emperyalist demokratik hareketin, devrimci mücadelenin başlıca itici gücü olmuştur.*» (S-44)

Metropol ülkelerdeki demokratik işçi hareketinin ulusal savaşlara ivme kazandıran etkisi, hem doğrudan anti-emperyalist hareketlere sağlanan moral ve politik destekten, hem de, sınıf hareketinin tekel egemenliğini sarsıp zayıflatan etkilerinden doğmaktadır.

Dünya devrimci sürecini oluşturan bileşenlerin ulusal boyutlu mücadeleler üzerindeki bu çok yönlü etkilerini 1969 Konferansından sonraki 10 yıl boyunca somut biçimleriyle izlemek olanğı vardır.

1969 Konferansı, sömürgecilikle savaş programını, tüm anti-emperyalist güçlerin eylem birliğı üzerine temellendirdi ve geliştirdi. Bu program etrafında ve 10 yıl içinde sömürgecilik, Asya ve Afrika kıtalarının Güneyine daraltılıp tecrit edildi. Bu gün sömürge konumunda kalan ülkeler, Asya'da Hong-Kong, Makao, Timor, Afrika'da Zimbabve, Namibia ve Rodezya vb. den ibarettir.

1969 Konferansı'nın birleştirdiğı güçler 10 yıl içinde dünyanın pek çok ülkesinde sömürgeciliğın temellerini yıktılar ve ulusal devrimleri zafere ulaştırdılar. Bu dönemde, Vietnam, Kamboçya, Laos, Bengladeş, Mozambik, Gine, Cap Verde, Angola bağımsızlıklarını bir bir kazandılar.

Ulusal kurtuluş hareketlerinin halklara kazandırdığı yeni konum veya millî devrimlerin ülkeyi getirdiğı platform, tarihsel olarak en hassas noktalardan ve toplumun geleceğini tayin edecek tercihlerin ortaya çıktığı ve zorunlu bir çatışmaya girdiğı dönemlerden biridir. Ulusal kurtuluş hareketinin kesin olmayan bu tarihsel dönemine etkiyen faktörlerden birini de, emperyalizmin kaybetmek istemediğı konumunu korumaya yönelik çabaları oluşturur.

Emperyalizm eski sömürge ilişkilerini aynen koruyamayacağını farkındadır ve ulusal kurtuluş hareketinin siyasal bağımsızlık planındaki başarısını, neo - kolonyalist ilişkiler içinde tutmaya, halkın kazanımlarını ve toplumsal ilerleme doğrultusundaki eğilimleri bu çerçevede kuşatmaya çalışır. Bu nedenle dünya-

mızda ulusal kurtuluş hareektlerinin anti - sömürgeci niteliğini neo - kolonyalizme (yeni sömürgecilğe) karşı olma niteliği tamamlarsa ulusal hareketin kalıcı başarılar elde etmesinden söz edilebilir.

Sömürgeci veya yeni sömürgeci güçlere karşı metropol ülkeler işçi hareketinin geliştirmekte olduğu mücadele, tekellerin gücünü azaltan ve içine düştükleri krizi derinleştiren yanıyla ulusal kurtuluş hareketlerinin ve tüm anti- emperyalist yığın eylemlerinin başarısı ile yakın bir ilişki içindedir. Çünkü kapitalist ülkelerde işçi hareketi, sadece ekonomik taleplerle sınırlı değildir ve giderek yığın eylemlerinin politik niteliği artmaktadır.

Ulusal kurtuluş savaşlarında metropol ülke işçilerinin mücadelesinin etkin rolünü kanıtlayan olaylara, 1969 Zirve'sinden sonra pek çok kez tanık olunmuştur. Portekiz işçi sınıfının önderliğinde anti - faşist güçlerin Salazar faşizmine karşı yürüttükleri mücadele, Angola, Mozambik, Gine, Yeşilburun Adaları gibi Portekiz sömürgelerinde, bağımsızlığın kazanılmasında önemli bir rol oynamıştır.

Ulusal kurtuluş hareketlerinin sadece yerleşik sömürgeci ilişkilere karşı değil, istilâcılara karşı da yürütüldüğüne tanık olunmaktadır.

Filistin Halkının ve Batı Sahra Halkının mücadelesi bu türden ve ulusal egemenliğin elde edilmesi için istilâcı güçlere karşı verilen mücadelelerdir.

Ulusal kurtuluş savaşlarında ve anti-emperyalist mücadelelerde sosyalist sistemin inkâr edilmez desteği ve katkıları, 1969 sonrası başarıların başlıca nedenidir. Bu, ulusal kurtuluş hareketlerinin başarısı için gerekli ön koşulların da başında gelmektedir. Çünkü, sömürge ve bağımlı ülkelerin toplumsal ilerleme doğrultusunda daha ileri adımlar atabilmeleri açısından en hayati sorun, ulusal ekonomi üzerindeki tekel egemenliği ve ülkenin bilimsel-teknolojik devrimin sonuçlarından yoksun olmasıdır. Hepsi de birer geri tarım ülkesi durumunda olan ve yerel işletmelerin hemen tamamını emperyalist tekellere kaptırmış olan sömürge ve bağımlı ülkelerde, ulusal ekonominin talepleri ancak sosyalist sistemin mali ve teknik yardımlarıyla karşılanabilir. Aynı şeyin emperyalizmle ilişki içine girilerek denemesi, tekelci yağmanın çerçevesine hapsolmaktan başka bir sonuç doğurmaz.

1969 Konferansı tüm anti-emperyalist hareketlere, sosyalist sistemle sıkı bağlar içinde olma perspetifini çizmiş ve bu yolu izliyen ulusal kurtuluş hareketleri oldukça ileri adımlar atmayı ba-

şarmışlardır. Ne ki, atılan bu adımların emekçi halk güçlerini, bütün ülkelerde geri dönülmez noktalara ulaştırdığı da söylene-
mez.

Afrika ve Asya ülkelerinin pek çoğunda ulusal kurtuluşun başarısına, sosyalizme yönelik dönüşümler eşlik etmektedir. Bu kuşkusuz sadece ulusal iktidarların tercihlerinden kaynaklanmaz. Ülkede üretici güçlerin gelişme düzeyi, halk güçlerinin mücadele deneyi, devrimci demokratik güçlerin örgütlülük ve kararlılık açısından gösterdikleri niteliksel ölçüler, genç ulusal devletlerin geleceklerini belirleyen faktörler arasında yer alıyor. Ulusal kurtuluşlarını sosyalist sistemle sıkı bağlantılar içinde sosyalizme yönelik dönüşümlerle tamamlayan Angola, Mozambik, Etiyopya gibi Afrika ülkeleri, sadece ulusal bağımsızlığın elde edilmesinin değil, onun korunmasının da sosyalist sistem sayesinde mümkün olabileceğinin örneklerini oluşturluyorlar.

Ulusal kurtuluş hareketlerinin ne yönde gelişeceğini bu gün geçmişten daha fazla ve büyük oranda, sosyalist sistem belirliyor. Genç ulusal devletlere ayrıca bağımsızlığını elde ettiği halde emperyalizmin kaskacından kurtulmayı başaramıyan ülkelerin durumu kendi kaderlerine daha titizlikle çekip çıkma yönünden ders teşkil ediyor. Böylece onlar, siyasal bağımsızlık programlarını daha mücadelenin sıcak dönemlerinde uzun vadeli bir mücadele programı olarak çiziyorlar.

Anti-emperyalist mücadelenin topyekûn güçlenişi ulusal kurtuluş hareketlerinin başarısını garantiliyor ve devam etmekte olan ulusal mücadelelere destek sağlıyor. Sömürgeciliğe karşı mücadele veren Rodezya Yurtsever Cephesi, anti-sömürgeci bütün savaşçılar, kendi zafer şanslarının, dünya halklarının anti-emperyalist mücadelesinin başarısına bağlı olarak arttığını biliyorlar.

3 — *Ulusal bağımsızlığını elde etmiş ve emperyalizmin egemenliğinden kurtulmuş olan halklar, devrimci ve demokratik iktidarların öncülüğünde ve kapitalist olmayan bir yoldan, toplumsal gelişmelerini daha ileri aşamalara götürebilmek için, sosyalist sistemin yardımıyla köklü dönüşümleri deniyorlar. Bu ülkeler içinde sosyalist yönelimli olanları çoktur.*

1969 Konferansı, ulusal kurtuluş hareketlerinin toplumsal gelişme doğrultusunda kalıcı bir sürece dönüşmesi için her şeyden önce, emperyalizmi karşısına almış olan bu hareketlerin kapitalist sistemeden uzaklaşma eğilimlerini sürekli diri tutmak ge-

rektiğine işaret ederek, kapitalist olmayan yolun genç ulusal devletler açısından taşıdığı önemi dile getirdi.

Konferans'ın bu tesbiti Marksizm - Leninizm düşüncesinin günümüz koşullarına yaratıcı bir biçimde uygulanmasının çarpıcı bir örneğini teşkil etti. Sosyalizmin ne olup olmadığı bilimsel olarak belirlenmiş ve bu pratik olarak da kanıtlanmıştı.

Sosyalizmin maddi önkoşullarının henüz ortaya çıkmadığı ama emperyalist kamptan kopmuş olan ülkelerde devrimci iktidarlar öncülüğünde, ekonomik ve siyasal dönüşümler hızla gerçekleştiriliyor, bu ülkeler sosyalizme varmayı amaçladıklarını açıktan söylüyorlardı. Kategorik olarak böyle bir aşama sosyalizm olarak nitelendirilemez. Lenin'in işaret ettiği gibi, her ülke farklı aşamalardan ve biçimlerden geçerek sosyalizme varabilirdi ve söz konusu ülkelerde bu türden biçimleri deniyorlardı. Ya da denemek doğrultusundaki iradelerini açığa vuruyorlardı.

Konferans, bu ülkelerin, *kapitalist olmayan* yol'dan sosyalizme varabileceklerini, ama bunun için, sosyalist sistemle sıkı işbirliği içinde olmaları gerektiğini vurguladı ve bu kategoriden ülkeleri tesbit ederek, onlara karşı tutumunu belirledi. Bu yolda kararsızlığını sürdürmekte olan ve emperyalizmle flört edebilecek güçleri bünyesinde barındıran iktidarlara karşı da dikkatli bir politika izlenmesini kararlaştırdı. Konferans, bu türden iktidarların kararsızlığını yenmelerine yardımcı olmanın ve bunları emperyalizmin etki alanından bütünüyle çıkarmanın enternasyonalist bir görev olduğunu belirtti.

1969 Konferansı bu konuya dikkat çekerek şöyle diyordu: «*Bazı genç devletler, kapitalist olmayan, sömürgeci geçmişten miras kalan gerikalmışlığı yenebilecek ve sosyalist gelişme için gerekli koşulları yaratabilecek bir yol tutmuşlardır. Bu ülkeler büyük güçlükleri yenerek, sosyalizme yöneliyorlar, Emperyalizme ve yeni-sömürgeciliğe karşı zorunlu bir savaş veriyorlar*». (S-54)

Kapitalist olmayan yol aşamasındaki ülkelerde ileriye yönelik eğilimlerin tek bir nitelik içinde toplanamayacağı açıktır. Çünkü, bu ülkelerde iktidarı elinde tutan sınıf güçlerinin bileşimi, her zaman sosyalist yönelimli güçlerin ağırlığını vermiyor. Bu politik tercihleri de yakından etkilediği ve gelişmelerinin önkoşulu olarak sosyalist sistemle olan ilişkilerini biçimlendirdiği için, kapitalist olmayan yol gibi tek bir kategorik tanımda toplansalar bile bu ülkelerin içine girdikleri süreçler çok farklı olmaktadır.

Emperyalizmin, fiili ya da işbirlikçileri vasıtasıyla kurduğu egemenliği devirip yeni bir yola giren ülkeler 1969 Konferansı'n-

dan bu yana geçen 10 yıl içinde, ortaya, net olmayan bir mozayik koydular ama Konferansın bu konudaki net olan tesibitlerini her defasında doğruladılar.

Kapitalist olmayan yol üzerindeki ülkelerden Mısır ve son zamanlardaki gelişmeleriyle Irak, ülke içinde emekçi sınıf güçlerinin etkinliğinin yeterince kurulamadığı ve bu yüzden, ya sosyal ilerleme yolundan geri döndüğü veya bu yönde kararsızlıkların arttığı ülkelere örnek teşki ettiler. Özellikle Mısır'da burjuvazinin emperyalizmle işbirliğine yönelmesi ve bu sınıfın kendi ulusal geleneginden kopması, emperyalizmin Mısır üzerinde yeniden denetim kurması yönünde önemli bir gedik açıyordu. Emperyalist güçler bu açığı değerlendirmeyi ve Mısır'ı kendi kamplarına yakınlaştırmayı büyük ölçüde başardılar. Bugün Mısır'da yurtsever güçlerin ve tüm emekçi sınıfların siyasal eylemleri kısıtlanmış tır. Siyasal gericilik ABD emperyalizminin desteğinde Mısır halkının anti - emperyalist ve demokratik bütün kazanımlarını yok etmeye ve bölgede, Mısır işbirlikçi burjuvazisi eliyle yeni bir mevzii örmeye çalışmaktadır.

1969 Konferansı'nın bu konuda yanılmaz tesbiti, kapitalist olmayan yol üzerindeki ülkelerdeki emekçi sınıfların siyasal eylemine büyük önem yüklemekte ve bunu belirleyici saymaktadır. Bu konuda Konferans metni şöyle diyor:

«Ulusal gelişim, sosyal ilerleme, yeni-sömürgecilerin entrikalarına etkili karşılıklar verebilme görevlerinin gerçekleştirilebilmesi için, halk eylemini yükseltmek, proletarya ve köylülerin rolünü artırmak, çalışan gençlik, aydınlar, kentli orta tabaka ve demokratik ordu çevrelerinin, —bütün yurtsever ve ilerici güçlerin— yeniden bir araya getirilebilmesi gerekmektedir. Komünist ve işçi partileri işte böyle bir birlik için çağrıda bulunuyorlar.» (S-55)

Kapitalist olmayan yol aşamasındaki ülkeler için, Konferans'ın talep ettiği birlik, ülke yaşamında emekçi sınıfların etkinliğini artırmak ve sosyalist yönelimli hareketleri güçlendirmek için kaçınılmaz bir zorunluluktur. Ve her durumda komünistler, halk eyleminin içinde belirleyici, öncü bir rol oynamaktadırlar. Komünistlerin etkisini azaltmaya yönelik baskıların boy verdiği bu tür ülkelerde, siyasal kararsızlık gecikmeksizin kendini gösteriyor ve bundan bizatihi ülkenin ulusal gelişmesi zarar görüyor. Bunun en son örneklerinden biri olarak Irak'ı göstermek mümkündür. İktidardaki Baas Partisi'nin bu ülkede komünistler üzerinde baskı denemelerine girişmesi ve komünistlerin halk üzerindeki etkinliğini bu yoldan azaltmayı umması, Komünist Partisi ile Baas ara-

sında kurulu olan Yurtsever Devrimci Cephe'nin dağılmasına ve halk güçlerinin anti-emperyalist ve demokratik muhtevalı birliğinin bozulmasına yol açmıştır.

Buna mukabil, Konferans'ın işaret ettiği doğrultuda ilerleyen kapitalist olmayan yol aşamasındaki ülkeler, gerek ulusal gelişmeleri ve gerekse sosyal ilerleme doğrultusunda çok önemli başarılar elde etmişler, pek çok genç devlet, son on yıl içinde elde ettikleri bağımsızlıklarını bu doğrultuda değerlendirmeyi bilmişlerdir. Sosyalist sistemin geniş desteğini ve enternasyonalist dayanışmasını arkasında bulan bu ülkelerde anti-emperyalist hareketler güçleniyor, iktidarlar sağlamlaşıyor ve dünya devrimci süreci yeni kaleler kazanmış oluyor.

Kapitalist olmayan yol ülkelerinden Cezayir bu yöndeki gelişmesini kararlılıkla sürmeye devam ederken, 1969 sonrasında pek çok yeni ülke aynı yola girdiler. Bunlardan, ulusal kurtuluş hareketini başarıya ulaştıran Angola, Mozambik, Gine-Bissau, Cap Verde, ve Laos, ülkesindeki emperyalizm işbirlikçisi iktidarlara deviren Etiyopya, Libya, Afganistan, Güney Yemen, Şili, İran başlıca örnekler olarak gösterilebilir.

Bu ülkelerde etkinliğini yitiren emperyalistler, kaybettikleri mevzileri aynen ya da başka bir ilişkiler ağı içinde yeniden elde edebilmek için üç yolu birden deniyorlar. Bu yollardan birisi, ulusal kurtuluş mücadelesi aşamasında ulusal güçlerin eylem birliğini bölmek ve bağımsızlık hedefini milliyetçi talepler çerçevesine hapsederek saptırmaktır. Bunun için emperyalizm, gerektiğinde ulusal hareketlerin birliğine çomak sokmayı ve halk güçlerinin ulusal eylemini parçalamayı denemektir. Ulusal kurtuluş güçleri içindeki burjuva milliyetçi unsurları destekleyerek yanına almak veya kendisine bağımlı sahte ulusal kurtuluş cepheleleri oluşturmak biçiminde somutlanan bu politika, çoğu zaman, emekçi halk hareketinin sağlam birliğine çarparak dağılmaktadır. (Angola'da olduğu gibi).

Emperyalizmin denediği ikinci taktik, genç ulusal devletlerdeki iktidarların bağrında varolan milliyetçi eğilimlerden yola çıkarak, bu ülkeleri, en tabii dostları ve müttefikleri olan sosyalist sistem ülkelerinden koparmak ve aralarına düşmanlık tohumları ekmek olarak kendisini gösteriyir. Ne ki, artık günümüzde sosyalist sistemin ulusal hareketlere bakışı konusunda yayılmak istenen demagojiler de etki alanı bulamıyor.

Emperyalizmin denediği üçüncü yol ise, kapitalist olmayan yol üzerindeki ülkelerde, yerel gericiliği kışkırtmak ve işbirlikçi

güçler eliyle karşı-devrimci darbeler düzenlemek olarak bilinir. Şili'de halk güçlerinin geniş bir anti-emperyalist ve anti-tekel cephe etrafında iktidara gelmesi ve bu devrimci Şili iktidarının ABD tekelleri ve CIA'nın çabalarıyla ve faşist bir karşı-devrimci darbe ile devrilmesi, bunun yakın bir örneğidir. Emperyalizm aynı yolu bugün Afganistan'da ve İranda denemeye çalışıyor, bunun şartlarını olgunlaştırabilmek için en ince provokasyonları tezgâhlıyor.

Ve bu nedenle, 1969 Konferansı'nın belirttiği gibi «*Anti-emperyalist savaşın açılımı için, sosyalist sistem, işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketlerinin güçleri arasındaki birlik, büyük bir önem taşımaktadır.*» (S-57)

4 — *Kapitalist ülkelerde yığın eylemlerinin özünü, te-kellerin egemenliğine karşı daha geniş bir demokrasinin elde edilmesi, faşist yönetimlerin devrilmesi ve Neo-faşist hareketlerin etkisiz kılınması oluşturuyor. Anti-tekel mücadelede yer alan sınıf güçlerinin çekirdeğini, işçi hareketi-nin birliği oluşturuyor.*

1969 Konferansı, dünya devrimci sürecinin bileşenlerini tek tek analiz ederken, kapitalist ülkelerdeki işçi hareketlerinin anti-tekel talepler yönünde ve daha geniş bir demokrasinin elde edilmesi için verdikleri mücadeleyi, temel bir unsur saymaktadır.

Gerçekten de, kapitalist dünyada işçi hareketinin anti-tekel niteliği, yarattığı çok yönlü sonuçlarla iki sistem arasındaki mücadeleyi önemli ölçüde etkilemekte ve dünyanın her yanındaki devrimci güçlerin gelişmesi için elverişli olanaklar hazırlamaktadır. Tekel egemenliğinin kırıldığı her yerde ulusal gelişmenin önü açılmaktadır ve devrimci güçler için yeni savaş olanakları doğmaktadır.

Konferans metropol kapitalist ülkelerde işçi hareketinin ve tüm anti-tekel güçlerin birleşik eylemini, sadece ekonomik ve demokratik nitelikli bir mücadele olarak görmemiştir. Bu mücadelenin aynı zamanda sosyalizme yönelişin zorunlu bir biçimi olduğuna da dikkati çekmiştir. 1969 Konferansı'nın bu konuda belirttiği öz şudur: «... Sağ ve «Sol» oportünistlerin tam tersine, Komünist ve İşçi Partileri, ekonomik ve sosyal istekler ileri bir demokrasi için yapılan kavgaların güçlendirilmesine karşı çıkmamakta ama bunları, sosyalizm için savaşın bir parçası olarak görmekte-dirler. Tekellere ve onların ekonomik egemenliğine karşı verilen savaşta gerçekleştirilecek köklü demokratik dönüşümler, sosya-

sında kurulu olan Yurtsever Devrimci Cephe'nin dağılmasına ve halk güçlerinin anti-emperyalist ve demokratik muhtevah birliğinin bozulmasına yol açmıştır.

Buna mukabil, Konferans'ın işaret ettiği doğrultuda ilerleyen kapitalist olmayan yol aşamasındaki ülkeler, gerek ulusal gelişmeleri ve gerekse sosyal ilerleme doğrultusunda çok önemli başarılar elde etmişler, pek çok genç devlet, son on yıl içinde elde ettikleri bağımsızlıklarını bu doğrultuda değerlendirmeyi bilmişlerdir. Sosyalist sistemin geniş desteğini ve enternasyonalist dayanışmasını arkasında bulan bu ülkelerde anti-emperyalist hareketler güçleniyor, iktidarlar sağlamlaşıyor ve dünya devrimci süreci yeni kaleler kazanmış oluyor.

Kapitalist olmayan yol ülkelerinden Cezayir bu yöndeki gelişmesini kararlılıkla sürmeye devam ederken, 1969 sonrasında pek çok yeni ülke aynı yola girdiler. Bunlardan, ulusal kurtuluş hareketini başarıya ulaştıran Angola, Mozambik, Gine-Bissau, Cap Verde, ve Laos, ülkesindeki emperyalizm işbirlikçisi iktidarlara deviren Etiyopya, Libya, Afganistan, Güney Yemen, Şili, İran başlıca örnekler olarak gösterilebilir.

Bu ülkelerde etkinliğini yitiren emperyalistler, kaybettikleri mevzileri aynen ya da başka bir ilişkiler ağı içinde yeniden elde edebilmek için üç yolu birden deniyorlar. Bu yollardan birisi, ulusal kurtuluş mücadelesi aşamasında ulusal güçlerin eylem birliğini bölmek ve bağımsızlık hedefini milliyetçi talepler çerçevesine hapsederek saptırmaktır. Bunun için emperyalizm, gerektiğinde ulusal hareketlerin birliğine çomak sokmayı ve halk güçlerinin ulusal eylemini parçalamayı denemektir. Ulusal kurtuluş güçleri içindeki burjuva milliyetçi unsurları destekleyerek yanına almak veya kendisine bağımlı sahte ulusal kurtuluş cepheleeri oluşturmak biçiminde somutlanan bu politika, çoğu zaman, emekçi halk hareketinin sağlam birliğine çarparak dağılmaktadır. (Angola'da olduğu gibi).

Emperyalizmin denediği ikinci taktik, genç ulusal devletlerdeki iktidarların bağrında varolan milliyetçi eğilimlerden yola çıkarak, bu ülkeleri, en tabii dostları ve müttefikleri olan sosyalist sistem ülkelerinden koparmak ve aralarına düşmanlık tohumları ekmek olarak kendisini gösteriyir. Ne ki, artık günümüzde sosyalist sistemin ulusal hareketlere bakışı konusunda yayılmak istenen demagojiler de etki alanı bulamıyor.

Emperyalizmin denediği üçüncü yol ise, kapitalist olmayan yol üzerindeki ülkelerde, yerel gericiliği kışkırtmak ve işbirlikçi

güçler eliyle karşı-devrimci darbeler düzenlemek olarak bilinir. Şili'de halk güçlerinin geniş bir anti-emperyalist ve anti-tekel cephe etrafında iktidara gelmesi ve bu devrimci Şili iktidarının ABD tekelleri ve CIA'nın çabalarıyla ve faşist bir karşı-devrimci darbe ile devrilmesi, bunun yakın bir örneğidir. Emperyalizm aynı yolu bugün Afganistan'da ve İranda denemeye çalışıyor, bunun şartlarını olgunlaştırabilmek için en ince provokasyonları tezgâhlıyor.

Ve bu nedenle, 1969 Konferansı'nın belirttiği gibi «*Anti-emperyalist savaşın açılımı için, sosyalist sistem, işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketlerinin güçleri arasındaki birlik, büyük bir önem taşımaktadır.*» (S-57)

4 — *Kapitalist ülkelerde yığın eylemlerinin özünü, te-kellerin egemenliğine karşı daha geniş bir demokrasinin elde edilmesi, faşist yönetimlerin devrilmesi ve Neo-faşist hareketlerin etkisiz kılınması oluşturuyor. Anti-tekel mücadelede yer alan sınıf güçlerinin çekirdeğini, işçi hareketi-nin birliği oluşturuyor.*

1969 Konferansı, dünya devrimci sürecinin bileşenlerini tek tek analiz ederken, kapitalist ülkelerdeki işçi hareketlerinin anti-tekel talepler yönünde ve daha geniş bir demokrasinin elde edilmesi için verdikleri mücadeleyi, temel bir unsur saymaktadır.

Gerçekten de, kapitalist dünyada işçi hareketinin anti-tekel niteliği, yarattığı çok yönlü sonuçlarla iki sistem arasındaki mücadeleyi önemli ölçüde etkilemekte ve dünyanın her yanındaki devrimci güçlerin gelişmesi için elverişli olanaklar hazırlamaktadır. Tekel egemenliğinin kırıldığı her yerde ulusal gelişmenin önü açılmaktadır ve devrimci güçler için yeni savaş olanakları doğmaktadır.

Konferans metropol kapitalist ülkelerde işçi hareketinin ve tüm anti-tekel güçlerin birleşik eylemini, sadece ekonomik ve demokratik nitelikli bir mücadele olarak görmemiştir. Bu mücadelelenin aynı zamanda sosyalizme yönelişin zorunlu bir biçimi olduğuna da dikkati çekmiştir. 1969 Konferansı'nın bu konuda belirttiği öz şudur: «... Sağ ve «Sol» oportünistlerin tam tersine, Komünist ve İşçi Partileri, ekonomik ve sosyal istekler ileri bir demok-rasi için yapılan kavgaların güçlendirilmesine karşı çıkmamakta ama bunları, sosyalizm için savaşın bir parçası olarak görmekte-dirler. Tekellere ve onların ekonomik egemenliğine karşı verilen savaşta gerçekleştirilecek köklü demokratik dönüşümler, sosya-

lizmin zorunluluğu bilincini geniş yığınlara aşılayacaktır.» (S-45)

1969 Konferansı, bir yandan Fransız Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin 1968 yılında açıkladığı *İleri Bir Demokrasi İçin, Sosyalist Bir Fransa İçin* adlı manifestosunu onaylıyor, öte yandan kapitalist ülkelerdeki işçi hareketinin önüne yeni hedefler koyuyordu. Kapitalist ülkelerde komünistler, Konferans kararları ışığında eylem programlarını zenginleştirdiler, işçi sınıfının birliği ve anti-tekel güçlerin eylem birliği yolunda önemli adımlar atıldılar. Alman Komünist Partisi 1971 Düsseldorf Kongresi'nde «...işçi sınıfının ve diğer demokratik güçlerin, devletin ve toplumun yenilenmesi için anti-tekel bir demokrasi için verdikleri mücadelenin, sosyalizmin yolunu açan en mükemmel araç olduğu» tesbiti yapıyordu.

Anti-tekel mücadele, sadece ileri kapitalist ülkelerin işçi hareketini ilgilendiren demokratik bir sorun niteliği de taşımaz. Metropollerde ileri demokrasinin gerçekleşmesi yönünde zorunlu olan tekel egemenliğinin yıkılması, gelişmekte olan ülkelerde demokratik taleplerin başlıca boy hedefini oluşturur ve anti-emperyalist devrimlerin önündeki en büyük engelin yıkılmasını ifade eder. Bu yüzden ve 1969 konferansının tesbitleri doğrultusunda bütün ülkelerde komünistler, yerli ve yabancı tekellerin etki alanını daraltmak ve demokrasinin sınırlarını genişletmek için geniş halk yığınlarını tekel egemenliğine karşı demokratik eylemlerin içine çekmeye, bu amaç doğrultusunda geniş birlikler oluşturmaya özen gösteriyorlar. Devrim, sadece sömürge ve yeni sömürge uluslar için değil, bağımlı ülkeler için de anti-emperyalist ve demokratik nitelikler taşıdığından pek çok komünist partisi, programlarını buna uygun olarak biçimlendirdiler. Yunanistan Komünist Partisi «*Anti-emperyalist demokratik devrimi*», Meksika Komünist Partisi «*demokratik, halkçı ve anti-emperyalist bir devrimi*», Kolombiya Komünist Partisi «*anti-emperyalist, anti-feodal bir devrimi*», Ekvator Komünist Partisi «*ulusal, anti-emperyalist, anti feodal demokratik bir devrimi*», Arjantin Komünist Partisi «*demokratik anti-feodal, anti-emperyalist devrimi*», Şili Komünist Partisi «*anti-emperyalist, anti-tekel ve anti-fodal nitelikli bir devrimi*» hedefliyorlar, mücadelelerini bu doğrultudaki stratejik ve taktik temellere oturtuyorlar. Ve bu devrimci geçiş biçimlerinin tümü, sosyalist bir düzeni hedefliyor.

Bu kapsamıyla anti-tekel mücadele devrimin temel sorunlarından biri haline gelmiştir. Çağdaş demokratik hareketleri karakterize eden eğilimlerin başında, bilimsel ve teknik devrimin

insanlığa kazandırdığı sonuçların siyasal devrimler doğrultusunda ve kendine has bir biçimde organize edilmesi geliyor. Bu, emperyalist tekellerin ve yerli finans çevrelerinin bağlaştan çıkarlarının, işçilerin ve tüm emekçilerin, küçük mülk sahiplerinin kısaca halkların ulusal çıkarlarıyla çatışmanın uç noktasına vardığı bir alandır. Tekel egemenliğinin toplumsal tabanının daralması, anti-tekel demokratik güçlerin etki alanının ve dolayısıyla devrimin sosyal tabanının genişlemesi anlamına gelmektedir. Devrimci geçişi kolaylaştıran bu perspektiften komünistler, demokrasi mücadelesinin sosyalizm mücadelesiyle olan yakın bağını bulup hayata geçirmeyi başarıyorlar.

Çağdaş demokratik hareketlerin sosyalizm için mücadeleye tabi kılınması çabaları, komünistlerin keyfi yönelimleri değildir. Bu Lenin'in her zaman işaret ettiği bir ilkedен kaynaklanmaktadır: «Aşağıdaki iki açıdan, demokrasi olmaksızın sosyalizm olanaksızdır: 1 — Proletarya demokrasi için mücadele ederek kendini hazırlamazsa sosyalist devrimi gerçekleştiremez; 2 — Tam olarak demokrasiyi gerçekleştirmeden muzafer sosyalizm zaferini koruyamaz ve insanlığı devletin ortadan kalkmasına doğru götürmez.» (D.K. Hareketi, Konuk yay, S-295)

Konferans'ın devrimci dönüşümler için demokratik hareketlere yüklediği ve özel olarak bunun metropol kapitalist ülkelerde aldığı bir biçim olarak ileri demokrasi mücadelesini farklı yorumlardan geçirip çarpıtma ya da derin muhtevasını daraltma eğilimlerine de rastlanıyor. Sosyalist demokrasiyi, kategorik olarak burjuva nitelikli olan «toplumsal-ekonomik-siyasal demokrasi» kavramlarıyla açıklamanın olanağı yoktur ve ileri demokrasi-nin sosyalist toplum dinamiklerine sunduğu çerçeve, sosyalist demokrasi değildir. Ve demokrasi mücadelesinin farklı yorumlarının, sosyalizmin farklı yorumlarına kadar uzatıldığı yerde 1969 Konferansı'nın kararları hiç de elverişli bir sığınak değildir. Çünkü Konferans, anti-tekel demokrasi için mücadeleyi nasıl sosyalizm için mücadele ile karşı karşıya koymamak gerektiğine işaret ediyorsa, aynı yönde, bu demokrasi ile sosyalizmi birbirine karıştırmamak gerektiğine de dikkat çekiyor. Lenin'in söylediği gibi: «hangisi olursa olsun, tek başına ele alınan hiç bir demokratik hareket, sosyalizmi doğurmaz.»

1969 Konferansı'nın dile getirdiği demokratik nitelikli sorunlardan birini de «emperyalizmin, karşı devrimci girişimlere, gerici ve faşist hükümet darbelerine, provokasyon ve şantajlara sık sık başvuruyor» olmasıdır. Ve metin bir görev olarak eklemekte-

dir: «Faşizm tehlikesine karşı mücadeleyi ilerletmemiz ve pro-faşist çıkışları kesinlikle püskürtmemiz gerektiğine inanıyoruz» (S-66)

Konferansın direktifleri doğrultusunda, 1969 sonrası dönemde demokrasi mücadelesi, yer yer faşizmi boy hedefi haline getirerek yürüdü. Yunanistan'da İspanya'da, Portekiz'de, İran'da faşist iktidarlar alaşağı edildi. Şili'de, İsrail'de, Rodezya'da, Tayland'da, Nikaragua'da, Arjantin'de, Peru'da, Uruguay'da ırkçı-faşist ve Neo-faşist, gerici ve baskıcı rejimlere karşı halk güçlerinin mücadelesi, geniş eylem birlikleri çerçevesinde sürüyor. Komünistler bu alanda da öncü demokratik roller üstleniyorlar.

Son olarak belirtilmesi gereken bir nokta da, 1969 Konferansı'nın sosyal demokratlara karşı komünistlerin takınmaları gereken tutuma ve işçi sınıfının birliğine önemle işaret eden hükümleridir. Özellikle Batı'daki kapitalist ülkelerde sosyal demokrat siyasi hareketler işçi sınıfının bir bölümünü, tarihsel nedenlerden ötürü etkileri altına almayı başarmışlar, onun dünyayı değiştirme iradesini kendi reformist programlarının peşine tababilmışlerdir. İşçi hareketinin bölünmüşlüğü anlamına gelen bu olgu komünistlere, tekellere karşı işçi kitlesinin bütününün çıkarlarını ifade eden programlar etrafında sosyal demokratlarla işbirliği görevini yüklemektedir. Ortak programların, işçilerin ve emekçilerin geniş kitlesinden yana biçimlenmesi yönünde komünistlerin sürdürdükleri ısrarlı çabalar başarılı olmaktadır.

5 — İki sistem arasındaki mücadele, ekonomiyi güçlendirmek, bilimsel ve teknolojik devrimin sonuçlarını emekçi halk güçleri yararına organize etmek ve sosyalist sistemin bu alandaki başarılarını siyasal dönüşümlere ulaştırmak gibi amaçları da içermektedir. Sosyalizmin güçlenmesi, sosyalizm ortak davasının ve teker teker bütün halkların yararınadır.

Sosyalist ve kapitalist sistem arasındaki temel sınıf mücadelesi hayatın bütün alanlarını içermektedir. 1969 Konferansı, ulusal ve sınıfsal nitelikte bütün zıtlıkların bu temel mücadeleye bağlı olarak ve onun etrafında kutuplaştığını belirtmiştir. Ve günümüzde sosyalizmi, sosyalizmin her yöndeki başarılarını istemek ve savunmak «komünistler için uluslararası bir görevdir.»

İki sistem arasındaki mücadelenin ekonomik boyutu büyük bir önem taşımaktadır. Konferans buna dikkat çekerek şunları belirtiyor: «Her sosyalist ülkenin gelişme ve güçlenmesi, bir bü-

tün olarak dünya sosyalist sisteminin ilerlemesi için zorunlu bir önkoşuldur. Ulusal ekonominin gelişimi, sosyal ilişkilerin olgunlaşması ve her bir sosyalist ülkenin her yönde ilerlemesi, teker teker halkların olduğu kadar, sosyalizmin ortak davasının da yararınadır.» (S-41)

Konferansın bu tesbiti komünistlere ortak görevler yüklemiştir. Buna göre, iki sistem arasındaki çatışmanın keskinleştiği bütün savaş alanlarında komünistler, ulusal çıkarlarını hesaba katmaksızın ülkeler arasındaki işbirliğini ve dayanışmayı güçlendirmek, emeğin uluslararası paylaşımını, sosyalist sistemin çerçevesi içinde güven altına almak ve dünya sosyalist sisteminin bir bütün olarak güçlenmesini gözetmek zorundadırlar. Son 10 yılın bu açıdan değerlendirilmesi, komünistler lehine pek çok kanıt sunmaktadır.

Sosyalist sistem içindeki dayanışmanın ve ekonomik entegrasyonun en somut biçimini karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi (KEYK) oluşturmaktadır. Bu örgütlenme çerçevesinde sosyalist ülkelerin hızlı bir tempo ve uyum içinde gelişmesi mümkün olmaktadır. 1969 sonrasında bu yönde üstün başarılar elde eden sosyalist sistemin karşısında kapitalist sistem derin bir kriz içinde çırpınmaktadır. Güçlerini bir araya getirmeyi ve sistem içindeki uzlaşmaz zıtlıkları yumuşatmayı denese bile kapitalizm artık bu alanda da insiyatifini tarihsel olarak yitirmiş bulunmaktadır.

KEYK ülkeleri dünya nüfusunun % 10,4'ünü oluşturmalarına rağmen, 1978 yılında dünyadaki bütün üretimin % 25'ini, sanayi üretiminin % 33'ünü, tarımsal üretimin % 18,7'sini elde etmişlerdir. Son 28 yıl içinde KEYK ülkelerinde ulusal gelir artışı 7,6 ve sanayi üretimi 12 kat artarken aynı oranlar AET ülkelerinde 3,1 ve 3,6 olarak gerçekleşmiştir.

İki sistemin yanyana varolduğu bir dünyada ekonomik-sosyal ve siyasal süreçler bir bütün olarak belirli yasalar çerçevesinde cereyan ediyor. Ekonomi Sovyetler Birliği'nde % 14'lük bir yıllık ortalama artışla gelişirken ABD'de bu % 2,5 dolaylarında kalmaktadır. Toplumsal örgütlenme, gelişme dinamiklerini sosyalist sistem içinde harekete geçirip güçlendirirken kapitalist sistemin bizatihi kendisi bu dinamiklerin önüne bir engel olarak dikilmektedir. Siyasal planda emperyalizm derin krizler içinde bocalar ve itibarını yitirirken, uluslararası politikada sosyalist sistem insiyatifini geliştirmekte ve cazibe merkezi olma durumunu pekiştirmektedir.

Sosyalist sistemin artan olanakları, bir bütün olarak dünya devrimci süreci için daha elverişli olanaklar anlamına gelir. 1969 sonrası 10 yıllık dönemde dünya devrimci güçlerinin başarılarında sosyalizmin ekonomik gücü önemli bir rol oynamıştır. Ulusal Kurtuluş Hareketleri ve Uluslararası Yeni Ekonomik Düzen özetlemeleri, sosyalizmin ekonomik gücünde kendi başarılarının güvencesini görebilmektedir. Dünya, ekonomik ilişkiler alanında her geçen gün biraz daha sosyalizmin etkisine girerken, emperyalist sistem kendi krizi içinde daralıp güçten düşmektedir.

6 — *Maoculuk, Sovyetler Birliği'nin ve sosyalizmin düşmanı, halkların kurtuluş mücadelelerinin karşısında, insanlığa karşı örgütlenmiş askeri blokların ve emperyalizmin müttefikidir. Emperyalizm maoculuk sayesinde, halklara karşı yeni bir koz elde etmenin avantajlarını kullanmayı deniyor.*

Maoculuk bugün anti-sovyetizmin ve dolayısıyla anti-komünizmin ileri karakollarından biri haline gelmiş bulunmaktadır. Ulusal kurtuluş savaşları ve topyekûn dünya devrimci süreci 1969 Konferansı'ndan sonra geçen on yıl boyunca, bir yandan emperyalizmin global saldırılarına karşı halkların güvenliğini ve çıkarlarını koruma mücadelesi verdiler, öte yandan tek tek ülkelerde emperyalizmin güdümündeki milliyetçi hareketleri etkisiz kılmaya, tarihsel olarak emperyalizmin konumuna geçmiş olan maoculuğu tecrit ve mahkûm etmeye çalıştılar.

Maoculuk Çin devrimi'nin ne pratik, ne de ideolojik bir kusu-ru olarak ortaya çıktı. Maoculuğun özünü, doğrudan doğruya, Çin devrimi'nin etkisiz kılamadığı Büyük Han şovenizmi oluşturmaktadır. Bu çerçevede küçük burjuva milliyetçiliğini de yanına alarak Çin'e özgü bir kompozisyon oluşturan Mao'culuk kısa sürede evrimini gerçekleştirmiş ve emperyalizmin saflarına kadar uzanmıştır. Bugün maoculuğun anti-sovyetizm temeli üzerinde yükselen gerici siyaseti emperyalist kampın yeni bir müttefikidir.

Maoculuğun özellikle ulusal kurtuluş hareketleri içindeki gerici küçük burjuva milliyetçi akımları hedefinden saptırıp yanına çekme çabalarını dünya devrimci hareketi için büyük bir tehlike olarak gören Konferans partilerinin, 10 yıl boyunca ve proleter enternasyonalizmine bağlı kalarak sürdürdükleri mücadele, bir yandan maoculuğun gerçek yüzünün ortaya çıkmasına yardımcı olurken, öbür yandan, maoculukla birlikte bütün milli-

yetçi akımların anti-emperyalist saflar içindeki etkinliğini azaltan önemli bir rol oynadı. O kadar ki, kimi ulusal kurtuluş hareketleri içindeki milliyetçi akımları ve Arnavutluk'u yanına almayı bir dönem için başaran maoculuk, zamanla bu müttefiklerinden de olmuş ve gerçek müttefiki olan emperyalizmin yanına düşmüştür.

Maoculuğun oynadığı gerici rol bugün milliyetçilik boyutunu aşmış bulunmaktadır. Bugün söz konusu olan yeni bir konum ve yeni bir roldür. Artık maocu Pekin yönetimi, yıllardır olgunlaştırılan şovenizmi doğrudan işgalciliğe ve hegemonyacılığa dönüştürmeyi deniyor. Vietnam'a saldırısı, silâhlanma yarışını teşvik eden tutumu ve kendisinin içine girdiği silâhlanma yarışı, Pekin'in bölge ve dünya halklarını tehdit eden içyüzünü açığa vuruyor.

Kuşkusuz bütün bunlar dünya komünist ve işçi partilerinin ortak tutumu sayesinde, maoculuğun emperyalist kampa kısıtılmasıyla gerçekleşti. Hiç bir komünist ve gerçek ulusal kurtuluşçu hareket, maoculuğun emperyalizmden devraldığı görevleri gözardı etmiyor. Dünyanın dört bir yanında, emekçi kökenli siyasal hareketlerden maocu yönelimlerin sökülüp atılması, 1969 konferansının gösterdiği hatta bağlı kalan komünistlerin, son on yıl içinde elde ettikleri başarılarından biridir.

7 — 1957 ve 1960 Moskova toplantılarının başarı elde edilebilir bir hedef olarak gören kararlarını 1969 Komünist ve İşçi Partileri Konferansı bir eylem programına dönüştürmüş ve insanlığı, emperyalizmin tahribatlarına karşı bu eylem programı etrafında birleşmeye çağırmıştır. Bu program, barışın, tarihi olarak kazanılmış şartlarında barışın kendisini kazanmaya yönelik bir mücadele programıdır.

1969 Konferansı, içinde yaşanan koşulların geniş bir analizini yaptıktan sonra şu önemli sonuca varıyordu: «Emperyalizm ne yitirdiği tarihsel inisiyatifini yeniden ele geçirebilir, ne de dünya gelişimini tersine çevirebilir. İnsanlığın gelişim yönü, dünya sosyalist sistemi, uluslararası işçi sınıfı ve bütün ilerici güçler tarafından tayin edilmektedir.» (S-20)

Bu sadece objektif durumun teorik bir formülasyonu değildir. Buradan topyekûn devrimci güçlerin görevler manzumesi çıkmaktadır. Yukarıda bir kısmına değindiğimiz ve emekçi sınıf güçlerinin mücadelesi açısından hayati önemi olan görevler yanında, bütün insanlığı ilgilendiren ve öncülüğünü komünistlerin yapmak

durumunda olduğu bir mücadele, insanlık tarihinin gelişim sürecinde keskin bir dönemece işaret eden barış mücadelesi 1969 Konferansında bir eylem programına, tarihi olarak kazanılmış barış şartlarında, barışın kendisini kazanmaya yönelik bir eylem programına dönüştürülmüş oluyordu.

Dünya Barış Konseyi'nin 1950 yılından beri sürdürdüğü barış mücadelesi 1969 konferansıya net bir programa kavuştu. Komünist ve İşçi Partileri barış davasının ulusal müfrezelerini oluşturmak, geliştirip güçlendirmek yönünden olanaklarını seferber ettiler. Uluslararası politikaya yumuşama sürecinin egemen olması, yeryüzündeki sıcak noktaların ortadan kaldırılması, genel bir silâhsızlanma sürecinin başlatılması ve halklar arasında dostluk ve dayanışma bağlarının güçlendirilmesi, 1969 Konferansının üzerinden geçen 10 yılı, halklar lehine taçlandıran en önemli olgudur.

Barış platformu, anti-emperyalist güçlerin sosyal tabanını alabildiğine genişleten ve barış düşmanlarının etkinliğini, tekelere ve onların yerel gerici müttefiklerine daraltan sonucu, sosyal ilerleme doğrultusunda çok daha elverişli koşulların elde edilmesi ve çok daha geniş toplum katmanlarının bir araya gelmesi anlamına geliyor.

Barışın savunulması ve kazanılması Komünistlerin çok yönlü politikalarının başarısına bağlıdır. Komünistler bir yandan silâhsızlanma çabalarına hız verdiler, öbür yandan yumuşama sürecini egemen kılmak için siyasal çalışmalarını hızlandırdılar, öbür yandan, ele geçirdikleri insiyatifi halkların kurtuluş mücadelesi yararına somutlamayı başardılar. Barış güçlerinin bu etkin ve sonuç alıcı çabaları ,artık açıktan barışa karşı çıkmanın alabildiğine güçleştiği, geniş halk kitlelerini karşısına almadan silahlanma yarışından söz etmenin mümkün olmadığı genel koşulların elde edilmesine yardım etti.

Konferansın «Avrupa Güvenliği» için öngördüğü görevler komünist ve işçi partilerinin başarılı çalışmaları sonucu bir uluslararası konferans şeklinde gerçekleştirildi. 1976 yılında yapılan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nda (Helsinki Konferansı) emperyalizm gerçek bir barış kuşatması altındaydı. Konferans metni, halkların güvenliği ve bağımsızlığı doğrultusunda önemli bir tarihi belge niteliği taşımaktadır ve dünyanın her yanında -özellikle Avrupada- hayata geçirilmesi için yoğun mücadeleler sürmektedir.

Konferans hedeflerinden biri olan silâhsızlanma çabaları da

ileri düzeyde meyvelerini verdi. 1978 yılı yazında Birleşmiş Milletler, bir ay süren silâhsızlanma oturumu düzenledi. Bu oturumlar barış güçlerinin etkinliğinde geçen ve silâhsızlanma konusunda ileri adımlar atılan değerli birer forum niteliği taşıdılar.

Silâhsızlanma çabalarının önemli bir bölümünü de SSCB-ABD arasında imzalanması sözkonusu olan SALT-2 anlaşması oluşturuyor. Barış güçlerinin zorlamasıyla gelineen noktadan geri dönebilmek için emperyalist kampın koordineli olarak çevirdiği manevralar etkisiz kalmaktadır. Stratejik silâhların sınırlandırılmasını öngören SALT-2 anlaşmasına imza atmak istemiyenler, halkların karşısına kabul edilebilir başka alternatifler götüremedikleri için tecrit ve mahkûm olmaktan kurtulamıyorlar.

Barış mücadelesi önemli mesafeler kaydetmiş olmakla birlikte emperyalizmin saldırgan karakteri hâlâ daha insanlığı bir «koru terazisi» üzerinde tutmaktadır. Emperyalizm, barış çabalarını sabote etmekte yeni bir müttefike, maocu gericiliğe kavuşmuştur. Militarist örgütlenmeler, Ortadoğu'da, Afrika'da ve Latin-Amerika'da halkların güvenliğini ve egemenliğini tehdit eden sorumsuz eylemlerini sürdürüyorlar. Bu saldırganlığın önüne geçilmez bariyerler örnek tüm barış güçlerinin görevleri olarak önümüzde duruyor.

Ama bu görevin de üstesinden gelinebileceğini gösteren kanıtlar jek çok.

Konferans'ın halklara çağrısı bugün hâlâ geçerliliğini koruyor:

«Sosyalist ülke halkları, işçiler, kapitalist ülkelerin demokratik güçleri, yeni kurtulmuş ve ezilen halklar! Barış, ulusal bağımsızlık, sosyal gelişim, demokrasi ve sosyalizm için emperyalizme karşı verilen savaşta birleşelim!»

TÜSTAV

TÜRKİYE’de ANA ve ÇOCUK SAĞLIĞI

Dr. Erol SEZER (*)

Ana ve Çocuk Sağlığının Önemi

Ana ve çocukların sağlığını daha önemli ve sağlık hizmetlerinde de öncelikli kılan, başlıcaları aşağıda sayılan önemli gerekçeler vardır;

1 — Analar (15 - 44 yaş grubu kadınlar) ve çocuklar (0 - 14 yaş grubu), toplumun diğer kesimlerinden farklı özellikler gösterirler. Gebelik, büyüme ve gelişme süreçlerinden kaynaklanan bu biyolojik özellikler; ana ve çocukların hem hastalanma hem de ölüm olasılıklarını artırmaktadır. Nitekim ana ve çocuklarda hem hastalanma (morbidity) hem de ölüm mortalite) oranları yüksektir. Örneğin: Türkiye’de tüm yaş gruplarını içeren ölüm oranı (kaba ölüm oranı) binde 12 iken, 1 yaşından küçük çocuklarda (bebeklerde) ölüm oranı binde 153’tür (1). Yine Türkiye’de her yıl 10.000 kadar kadın; gebelik, doğum ve lohusalığa bağlı nedenlerle ölmektedir (2).

2 — Erişkin sağlığıyla ana-çocuk sağlığı arasında önemli bir ilişki vardır. Erişkinlikteki fizik ve ruhsal sağlık; büyüme ve gelişme sürecinin (Intrauterin dönemin ve çocukluğun) sağlıklı geçirilmesi temeli üzerinde ancak sürdürülebilir.

3 — Sağlık hizmetlerinin verilmesinde öncelik, toplumda en büyük yer tutan yaş gruplarıdır. Ana ve çocuklar özellikle geri kalmış genç toplumlarda, toplumun büyük çoğunluğunu oluştururlar. Türkiye’de (15 - 44) yaş grubu kadının, nüfusun %21’ini, (0 - 14) yaş grubu (çocuklar) da %41’ini oluşturmaktadır. Genel görüldüğü gibi Türkiye toplumunun %60’ından fazlası ana ve çocuk sağlığı alanındadır (3).

(*) A.Ü. Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği Kürsüsü Öğretim Yardımcısı, Halk Sağlığı Uzmanı.

Analık ve Çocukluk Döneminde Hastalık ve Ölüm Olasılığını Artıran Biyolojik Özellikler

Çocuklar toplumun bağışıklık düzeyi en küçük, bu nedenle de bulaşıcı hastalıklara tutulma olasılığı en yüksek olan kesimidir. Bunun sonucu olarak bulaşıcı hastalıklara ve bunlara bağlı ölümlere çocuklarda daha sık rastlanır. (Türkiye'de 0 - 4 yaş grubundaki ölümlerin %34'ü pnömoni ve %18'i enteritler nedeniyledir.) (3).

Hayatın ilk yıllarında çocuklar su kaybına dayanıksızdır. Vücut yüzeyinin vücut ağırlığına oranı ve bazal metabolizma; süt çocukluğu döneminde, diğer dönemlerden yüksektir. Bu nedenle süt çocukları (0 - 1 yaş) deri ve akciğerler yoluyla fazla su kaybederler. Buna ek olarak hayatın ilk iki ayında vücutta su tutulmasını sağlayan böbrek tubulileri de yeterince gelişmemiştir. Süt çocukluğu çağının su kaybına eğilimli bu yapısı, vücuttan su kaybına yol açan hastalıkların (enterit, ateşli hastalıklar gibi) varlığında, yeterli önlem ve tedavi, vaktinde alınıp uygulanmazsa su ve elektrolit dengesinin çabuk bozulmasına yol açarak ölümlü hazırlar. (Türkiye'de 0 - 4 yaş grubundaki tüm ölümlerin %18'i enteritler sonucudur. Enteritlerde ölüm su ve elektrolit dengesinin bozulması sonucu oluşmaktadır.)

Büyüme ve gelişme sürecini yaşamakta olan çocuklar, karnında beslediği yavrusunu büyütüp geliştirme durumunda olan gebe kadınlar ve çocuğunu emzirmekte olan emzikli anneler; protein, vitamin, mineralden zengin yeterli enerjiyi karşılayacak düzeyde karbonhidratı da içeren özel bir gıda rejimine gereksinme duyarlar. Çocuğun büyüme ve gelişmesi, gebe ve emzikli olan annenin de yıkılmaması için bu gereksinmenin karşılanması koşuldur. Ancak belirli bir ekonomik güç ve eğitim düzeyinin varlığında sağlanabilecek bu gereksinmenin yetersiz düzeyde karşılanması, tek başına bile ana ve çocuğu hasta kılabilmektedir (kötü beslenme hastalıkları). Kötü beslenme, bir yandan Marasmus, Kwashiorkor, Raşitizm, Anemi gibi kötü beslenme hastalıklarına yol açarken diğer yandan ana ve çocuğu diğer hastalıklara karşı dirençsiz kılar. Örneğin: Türkiye'de çocuklara ölüm saçan pnömoni ve enteritler bu zararlı etkilerini özellikle kötü beslenme koşullarındaki çocuklarda göstermektedir. Bu, kötü beslenme koşullarında, vücudun hastalıklara karşı direncinin düşmesiyle ilgilidir.

Kadın vücudunda gebelik süreci ve bunun doğal uzantısı olan doğum ile ilgili pekçok ve karmaşık fizyolojik olay süregitmektedir. Bu döneme özgü olaylar bazı durumlarda hastalıklar şeklinde gelişme gösterebilmektedir. Örneğin; düşükler, dış gebelik, gebelik toksikozları, plasenta hastalıkları gibi prenatal (doğum öncesi), Baş pelvis uyumsuzluğu, prezantasyon ve uterus kontraksiyon anomalileri gibi natal (do-

ğum dönemi), Atoni ve uterus rüptürü gibi postnatal (doğum sonrası) dönem hastalıkları. Gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemlerinde oluşan ve bir kısmı yukarıda sayılan olaylar daha çok kanamalar, sepsis, toksemi yoluyla olmak üzere anne ölümüne yol açabilmektedir. Yine bu dönemlerdeki patolojik gelişmeler ayrıca fetus ölümüyle yeni doğan dönemi hastalık ve ölümlerine de yol açabilir.

Türkiye’de Ana ve Çocukların Sağlık Düzeyi

Ana ve çocukların sağlık düzeyleri ölçülebilmektedir. Bebek ölüm hızı ve ana ölüm hızı bu amaçla kullanılan ölçütlerdendir. Bu ölçütler aracılığıyla ana ve çocukların değişik toplumlardaki sağlık düzeyleri birbirleriyle kıyaslanabilmektedir. Çizelge 1 ve Çizelge 2, bu ölçütlerle Türkiye’nin ana ve çocuk sağlığı alanındaki düzeyinin diğer ülkelerle karşılaştırılmasına olanak vermektedir.

Çizelge 1 — Türkiye’de ve Değişik Ülkelerde Bebek Ölüm Hızları
Ülkeler

Türkiye:	Bebek Ölüm Hızı (binde)
Kırsal	168
Kentsel	113
Toplam	153
İsveç	12
Kanada	19
Yunanistan	32
Meksika	68

1 — **HEPERKAN, Y. ve Arkadaşları, Türkiye Nüfus Araştırmasından Elde Edilen Veriler.**

2 — **Demographic Year Book 1972, United Nations, New York.**

Çizelge 2 — Türkiye’de ve Değişik Ülkelerdeki
Anne Ölüm Hızları (1970)

Ülkeler	Anne Ölüm Hızı (Yüzbin canlı doğumda)
Türkiye (il ve ilçe merkezleri) *	75.0
Kanada	16.4
İsveç	10.0
Bulgaristan	31.7
İngiltere	14.5
Yugoslavya	35.2
Bengaldeş	600.0

1 ve 2 nolu çizelgeler, Türkiye'deki ana ve çocukların sağlık düzeylerinin gelişmiş ülkelere göre çok kötü olduğunu göstermektedir. Ana ve çocuklar Türkiye'de gelişmiş ülkelere göre daha çok hastalanmakta ve daha erken ölmektedirler. Türkiye'deki kadınlar ve çocuklar için, çok hastalanmak ve erken ölmek kader midir? Elbetteki değildir, nedenleri vardır, gerekenler yapılabilirse bu kötü sonuç değiştirilebilir.

Ana ve Çocukların Sağlık Düzeylerini Belirleyen Etmenler

Anne ve çocukların biyolojik özellikleri nedeniyle hastalanma ve ölüm olasılıklarının arttığına değinilmişti. Fakat asıl belirleyici olan ortak biyolojik özelliklerden gelen bu dezavantaj değildir. Çocuklar ve analar, gelişmiş ülkelerde sağlıklı kılınabilmektedirler. Ana ve çocuk sağlığı alanındaki sorunlar, önlenebilirliği yüksek sorunlardır. Türkiye'de doğan her bin çocuktan 153'ü bir yaşına gelmeden ölürken, İsveç'te ancak 12'sinin ölmesi, bunun açık bir kanıtıdır.

Anaların ve çocukların sağlık düzeylerinin asıl belirleyicileri şunlardır:

- 1 — Toplumsal düzey.
- 2 — Sağlık koşullarına uygunluk yönünden çevre,
- 3 — Sağlık hizmetlerinin düzeyi,
- 4 — Yukarıdaki üç etmeni de belirleyici özelliğinden dolayı ekonomik sistem.

Bu etmenleri açarak tartışırsak;

1 — Toplumsal düzeyin ana - çocuk sağlığı düzeyine etkisi:

Konu Türkiye örneğinde incelenirse, Türkiye'nin düşük ana - çocuk sağlığı düzeyine etki eden toplumsal yapısının ve düzeyinin incelenmesi gerekir. Bu etkinin değerlendirilmesi açısından Türkiye'nin günümüzdeki toplumsal özelliklerinin bilinmesi gereklidir.

Türkiye'nin toplumsal özellikleri: Türkiye'de kişi başına yıllık gelir, ana ve çocuk sağlığı düzeyi yüksek olan toplumlardan çok geridir. Örneğin, Fransa ve Batı Almanya'dan 6, Amerika Birleşik Devletleri'nden 10 kere daha az (9). Türkiye'de kişi başına yıllık gelirin az olmasının

1 — World Health Statistic Report, Vol. 30, No. 4, Geneva 1977

2 — Hayati İstatistikler, İl ve İlçe Merkezlerinde Ölümler, Türkiye İstatistik Yıllığı, Ankara 1975.

* Türkiye'de kırları da içeren yıllık anne ölüm sayısı 10.000 kadardır. (Sağlık Hizmetlerinde 50 Yıl, SSYB. Yayımları, Ankara 1973). Burdan hareketle bir hesap yapılırsa, Türkiye'de anne ölüm hızı Bengalde'steki gibi yüz bin canlı doğumda 600 olarak çıkar.

yanısıra, gelir adaletsiz dağılmaktadır. En düşük gelir grubundaki toplumun %20'si, milli gelirden ancak %3,5'luk bir pay almaktadır (5). Ekonomik düzeydeki geriliğe genellikle eğitim düzeyindeki gerilik eşlik etmektedir. Türkiye'de de 1975 sayımına göre, tüm nüfusun %38'i henüz okur-yazar değildir. Hele durum, kadınlar açısından daha da kötüdür. Okur-yazar olmayan kadın oranı (6 veya yukarısı yaş grubu esas alınırsa) %64,5'a çıkmaktadır (3). Nüfus yapısı açısından ise Türkiye, genç toplumlar kategorisindedir. Kentlerde ortalama ömür henüz 60, kırdaki ise 55'tir. (65 ve yukarısı) yaş grubunun toplum içindeki payı %4,5'tir. Buna karşın, ana ve çocuk sağlığı alanındaki nüfus, toplumun %60'ından fazladır (3 - 7). Türkiye'nin nüfus yapısının bir özelliği de devingenliğidir. Yüksek doğum ve ölüm hızlarının yanısıra, yatay devingenlik (göç olgusu) bu yapının göze çarpan özelliklerindedir. Kentleşme olgusunun sonucu geçekondulu nüfus, büyük kent nüfuslarının %50'sini (Ankara'da %65'ini) geçmiştir (8). Bu, bir bakıma, kötü konut ve kötü çevre koşullarında yaşayan genç bir nüfus demektir (Ana ve çocuk sağlığı sorunlarının ortaya çıkmasına uygun ortam).

Türkiye'nin bu toplumsal yapısı; bir yandan toplumun beslenme düzeyini, bir yandan sağlık koşullarına uygun yaşama (giyinme, barınma, vs. açılarından) ve sağlık hizmetlerinden yararlanabilme düzeylerini olumsuz olarak etkilemektedir. Yine bu toplumsal düzey, sağlık kurallarına aykırı davranış ve alışkanlıkların, inançların terkedilmesini önlerken, aynı anda sağlık koşullarına uyan yeni davranış ve alışkanlıkların yaygınlaşmasını da engellemektedir.

Türkiye'nin toplumsal düzeyinin ana - çocuk sağlığı düzeyini etkileyişi, bazı sayısal örneklerle daha da açılabilir.

a — Çizelge 3'teki sayıların incelenmesi Türkiye'de; hem kötü beslenmenin ne denli yaygın olduğunu, hem de gelir düzeyi düştükçe kötü beslenmenin anlamlı ölçüde yaygınlaştığını ortaya koyar. Çocuk ölümlerinin de kötü beslenen çocuklarda çok yüksek olduğu bir başka gerçektir (Ekonomik düzey - Beslenme - Çocuk ölümleri arasındaki ilişki).

Çizelge 3 — Hayvansal Protein Tüketimi Açısından, Türkiye'de Normalin Altında Olan Ailelerin Oransal Payı (Gelir Gruplarına göre % olarak dağılımı)

2000 TL ve az	85.4
2001 - 4000 TL	71.5
4001 - 6000 TL	53.8
6001 - (.....)	34.6
Ulusal ortalama	58.7

b — Okur - yazar olmayan kadınlarda (Türkiye'de) bir ve daha fazla sayıda çocuğu ölen kadınların oranı %8'e düşmektedir. Yine çok doğum yapma ve sık doğum yapma, anne ve çocuk hayatını risk altına alan etmenlerin hemen başlarında gelir. Türkiye toplumunda üreme çağını dolduran kadınların %11'i, 10 ve daha fazla sayıda doğum yapmaktadır, 10 ve daha fazla doğum yapan kadınların %92'si okur - yazar değildir (eğitim düzeyi ile anne ve çocuk ölümleri arasındaki ilişki) (3).

2 — Sağlık koşullarına uygunluk yönünden çevre ve bunun ana - çocuk sağlığı düzeyine etkisi:

Yeteri kadar temiz suyun varlığı, atıkların zararsızlandırılmış olması (çöplerin sağlık koşullarına uygun muhafazası ve yok edilmesi, kanalizasyonun varlığı), besinlerin üretimden tüketime kadar her düzeyde sağlık koşullarına uygunluğunun sağlanması, vektörlerin (aracı hayvanların) yok edilmesi, konutların sağlık koşullarına uydurulmuş olması gibi koşullar; çevrenin sağlık koşullarına uygunluğunun başlıca şartlarındandır. Türkiye böyle bir çevrenin sağlanması açısından da şanssızdır. Böyle bir çevrenin sağlanamamış olması, bulaşıcı hastalıklara en uygun zemindir. Var olan kötü beslenme koşullarına bir de bozuk çevrenin eklenmesi çocuk ölümlerini elbette ki hızla arttıracaktır.

3 — Sağlık hizmetlerinin düzeyinin ana ve çocuk sağlığına etkisi:

Tüm sağlık hizmeti; koruyucu sağlık hizmetlerini (toplumu tanıma çalışması, gebe ve 0 - 6 yaş grubu çocukların periyodik kontrolü, doğumun sağlık koşullarında yaptırılması, aile planlaması çalışmaları, çevrenin sağlık koşullarına uydurulması, bulaşıcı hastalıklarla savaş ve aşılomalar, beslenme durumunun iyileştirilmesi çalışmaları, istatistiki çalışmalar ve araştırmalar, halkın sağlık eğitimi vb.), tedavi edici sağlık hizmetlerini ve sosyal yardım hizmetlerini içerir (7). Tüm sağlık hizmetinin örgütlenmesinde eldeki olanaklarla toplumun gereksinimleri esas alınır. Bu esaslarla ve başarılı yürütülebilen bir sağlık örgütü, kötü sosyal ve ekonomik koşullarda bile toplumun sağlık düzeyini önemli ölçüde etkiler ve yükseltir. Oysa 3000 kişiye (senede 120 doğuma) bir ebe düşen Türkiye'de doğumların %70'i sağlık personeli yardımı olmaksızın yapılmaktadır (2 - 7). Bu büyük çelişki, hem örgütlenmenin, hem de var olan örgütün yönetiminin başarısızlığının bir kanıtıdır. Türkiye'de sağlık hizmetlerini bu arada ana - çocuk sağlığı hizmetlerini başarısız kılan önemli etmenler vardır. Başlıcaları;

3.1 — Hizmetler değişik kurumlarca birbirinden habersiz verilmektedir. (SSYB, SSK, MSB, MEB, DDY, vb.) birçok kuruluş sağlık hizmetini eşgüdüm ve entegrasyon olmaksızın vermektedir.

3.2 — Örgütlenme politikasında tereddütler, çelişen yönelişler sürmektedir. Şöyle ki; sağlık hizmetlerinin entegrasyonunu getiren, hizmeti basamaklaştıran, değişik basamaklar arasında eğitim ve denetim zincirini kuran, belirli nüfusun belirli ekiple korunup bakılmasını öngören sosyalleşme yasasına karşın bu yasaya uygun olmayan örgütlenme modelleri (kamu sağlığı dispanserleri, ana çocuk sağlığı, nüfus planlaması ve diğer halk sağlığı sorunları alanlarında ayrı ayrı örgütler gibi, hâlâ gündemdedir.)

3.3. — Sayısal ve niteliksel yetersizliği gündemde olan sağlık personelinin dağılımında da önemli eşitsizlikler vardır. Örneğin; Türkiye’de 2000 kişiye bir hekim düşerken, bazı bölgelerde 17.000 kişiye bir hekim düşmektedir.

3.4 — Sağlık alanındaki örgütlenmenin tek bir sistem haline getirilmemesi, hizmetin değerlendirilmesini önlemekte, bir bakıma keyfi gelişmelere olanak tanımaktadır. Örneğin; SSYB’ye bağlı ana çocuk sağlığı alanındaki sahada (birinci basamakta) aynı ya da benzer içerikli hizmet veren kuruluşlar. (Ana çocuk sağlığı merkez, şube ve istasyonları, sağlık ocakları, hükümet tabiplikleri, gezici aile planlaması ekipleri) bakanlık içinde dört ayrı yönetim birimince yönetilmektedir. Oysa bu ayrı hizmet birimlerinin sahadaki hizmet işlevleri birdir (2).

3.5 — Sağlık hizmetinin bir ekip hizmeti olması ve ağırlığının koruyucu hizmetlere dayanması hekimlerin tam gün çalışmasını zorunlu kılar. Oysa bu, Türkiye’de ancak çok tartışılan tam gün yasasıyla çok yakınlarda devreye girebilmiştir.

3.6 — Hizmet içi eğitim ve denetime gereken önemin verilmemesi, sağlık personeli yetiştiren okulların Türkiye gerçeklerine göre kendilerini yenileyememeleri, sağlık kuruluşları yönetiminin siyasal iktidarlarca bir kadrolaşma aracı olarak görülmesi gibi daha bir sürü olumsuz etmen, bugün Türkiye’deki sağlık hizmetlerini etkinlikten uzak kılmaktadır.

4 — Ekonomik sistemin ana çocuk sağlığı düzeyini etkilemesi:

Toplumun sosyal ve ekonomik düzeyinin, çevrenin sağlık koşullarına uygunluğunun ve sağlık hizmetleri düzeyinin; anaların ve çocukların sağlığını nasıl belirledikleri yukarıda yeterince açıldı. Bu sayılan üç belirleyiciyi ise ekonomik sistem belirlemektedir.

O halde bir ülkedeki ana ve çocuk sağlığı düzeyinin asıl belirleyicisi o ülkenin ekonomik sistemi (üretim araçlarının eriştiği gelişme düzeyince belirlenen ekonomik çabaların örgütlenme ve yürütülme biçimi, Türkiye örneğinde dışa bağımlı tekellerci kapitalizm) dir.

Sonuç ve öneriler:

1 — Ana ve çocuklar hastalık ve ölüme hassastır. Korunmada öncelikleri vardır.

2 — Türkiye’de ana ve çocukların sağlık düzeyi çok düşüktür.

3 — Toplumun sağlık düzeyini ve bu arada ana ve çocukların sağlık düzeyini başlıca şu etmenler belirlemektedir. a — Toplumun sosyal ve ekonomik düzeyi, b — Çevrenin sağlık koşullarına uygunluğu, c — Sağlık hizmetlerinin verilme düzeyi, d — a, b, c şıklarında sayılan üç etmeni de belirlediği için toplumun ekonomik sistemi (Türkiye örneğinde dışa bağımlı tekeller kapitalizm).

4 — Türkiye’de ana ve çocuk sağlığına yönelik hizmetlerin topluma götürülmesinde önemli aksaklıklar vardır. Hizmetlerin entegre edilmemesi, sağlık alanındaki insan gücünün sayısal ve niteliksel yetersizliği (yetiştirme ile ilgili aksaklıklar), var olan olanakların rantabl ve en çok yarar sağlayacak biçimde kullanılamaması (örgütlenme, istihdam, yönetim, hizmet içi eğitim denetim ile ilgili aksaklıklar) bunların başlıcalarıdır.

5 — Anaların ve çocukların sağlığını belirleyen ve yukarıda dört madde ile sayılan etmenlerin olumlu istikamette toplum yararına değiştirilmesi, ana çocuk sağlığı alanındaki sorunların çözüm koşuludur.

- 1 — HEPERKAN, Y., Türkiye Nüfus Araştırmasından Elde Edilen Hayati İstatistikler. Hıfzısıhha Okulu, SSYB, Ankara, 1970.
- 2 — Sağlık Hizmetlerinde 50 Yıl, S.S.Y.B. Yayını, Ankara, 1973.
- 3 — 1975 Nüfus Sayımı %1 Örnekleme Sonuçları, D.İ.E. Yayını, Ankara, 1977.
- 1 — İl ve İlçe Merkezlerinde de Ölümler, Türkiye İstatistik Yıllığı, 1975, D.İ.E. Yayını, Ankara, 1976.
- 5 — ÇAVDAR, T., Türkiye’de Ekonomik Gelişmenin Ana Çizgileri, TOPLUM ve HEKİM, Ekim 1978 sayısı, İstanbul, 1978.
- 6 — KÖKSAL, O., ve Arkadaşları, Türkiye Beslenme Araştırması, 1974.
- 7 — BAYKAN, N., SUNGUR, A. C., BİLGİN, Y., Toplum Hekimliği Ders Kitabı, Ankara, 1976.
- 8 — KONGAR, E., Türkiye’nin Toplumsal Yapısı, Cem Kitabevi, İstanbul, 1978.
- 9 — AREN, S., Ekonomi El Kitabı, Gerçek Yayınları, İstanbul, 1974.
- 10 — World Health Statistic Report, Vol. 30., No. 4., Geneva, 1977.